

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

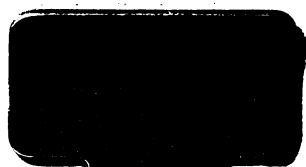
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

E 54.

HET ONWETTIGE
DER
P E T I T I E N
AAN DE
STATEN-GENERAAL,
OF
ART. 161.
DER
G R O N D W E T.

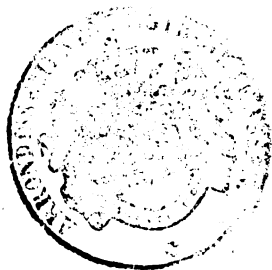
U I T L E G G I N G

V A N

A R T. 161.

D E R

G R O N D W E T.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

101 N. 5TH ST.

NEW YORK

1911

874

HET
ONWETTIGE DER PETITIEN
AAN DE
STATEN-GENERAAL,
OF
GESCHIED- EN REGTSKUNDIGE
UITLEGGING
VAN ART. 161 [*nu art 9 der her-
ziening van 1848*]
DER
GRONDWET.

1815

door
Mr. C. van Afferden

TE LEIDEN,
Bij C. C. VAN DER HOEK.
Nov 1829.

THE

LIBRARY

OF

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

TO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

FOR THE YEAR

1911

CHICAGO, ILL.

UNIVERSITY OF CHICAGO

RECEIVED NOV 11 1911

CHICAGO

— 0 —
N° 101
N° 102
N° 103
N° 104
N° 105
N° 106
N° 107
N° 108
N° 109
N° 110
N° 111
N° 112
N° 113
N° 114
N° 115
N° 116
N° 117
N° 118
N° 119
N° 120
N° 121
N° 122
N° 123
N° 124
N° 125
N° 126
N° 127
N° 128
N° 129
N° 130
N° 131
N° 132
N° 133
N° 134
N° 135
N° 136
N° 137
N° 138
N° 139
N° 140
N° 141
N° 142
N° 143
N° 144
N° 145
N° 146
N° 147
N° 148
N° 149
N° 150
N° 151
N° 152
N° 153
N° 154
N° 155
N° 156
N° 157
N° 158
N° 159
N° 160
N° 161
N° 162
N° 163
N° 164
N° 165
N° 166
N° 167
N° 168
N° 169
N° 170
N° 171
N° 172
N° 173
N° 174
N° 175
N° 176
N° 177
N° 178
N° 179
N° 180
N° 181
N° 182
N° 183
N° 184
N° 185
N° 186
N° 187
N° 188
N° 189
N° 190
N° 191
N° 192
N° 193
N° 194
N° 195
N° 196
N° 197
N° 198
N° 199
N° 200

Ieder ingezetene heeft het regt om verzoeken aan de bevoegde magt schriftelijk in te dienen, mits die persoonlijk en niet uit naam van meerderen worden onderteekend, welk laatste alleen zal kunnen geschieden door of vanwege lichamen, wettiglijk zamengesteld en als zoodanig erkend, en in dat geval niet anders dan over onderwerpen tot derzelver bepaalde werkzaamheden behoorende.

« Tout habitant du royaume a le droit d'a-
« dresser des pétitions écrites aux autorités com-
« pétentes, pourvu qu'il le fasse individuellement
« et pas en nom collectif, ce qui n'est permis
« qu'aux corps légalement constitués et reconnus
« comme tels, seulement pour des objets qui en-
« trent dans leurs attributions.

Wat beteekent in dit gewigtig artikel het woord *magt* in het nederlandsch, en *autorités*

in het fransch? Wie is hier *bevoegde magt* of *autorités compétentes*? en wat zijn *verzoeken* en *pétitions*, die ieder ingezeten het regt heeft in te dienen?

Van de juiste beantwoording dezer vragen hangt, naar mijn inzien, het wel verstaan der wet af, die sedert eenigen tijd bijna dagelijks door duizenden van verzoekers aan de tweede kamer der staten generaal wordt te baat genomen.

Uitgaande van de spraakkundige beteekenis des woords *magt*, zullen wij geen breed betoog noodig hebben, om te bewijzen, dat het woord *magt*, wanneer het in een' subjectiven zin wordt gebezigd, altijd eene kracht, een gezag uitdrukt, dat naar buiten werkt, en dat zekere, hetzij vele, hetzij weinige voorwerpen heeft, waarover het zich uitbreidt, en die het aan zijn gebied onderwerpt.

~~Geformceerd van den verleden tijd~~ *mogt*, van het werkwoord *mogen*, draagt *magt* het kenmerk van geoorloofdheid, die de wet van zedelijkheid of van regt haar heeft toegestaan. Al wat wij *mogen* doen, moet ons door deze wet zijn vergund, en wat met haar strijdt, *mogen* wij niet doen, en kan ons dus nooit *magt* geven. Ja, wilden wij hier de eigenlijke kracht der woorden dieper nasporen, wij zouden kunnen zeggen, dat *moeten* het voorwerp is

is van de zedekunde, *mogen* van het natuurregt, en dus alle *magt* haar grondslag heeft in *regt*; zoodat geene *magt* kan gedacht worden, die van *regt* verwijderd is.

Gelijk in zoo vele andere gevallen, heeft ook hier het nederlandsch spraakgebruik gewild, dat het woord *magt*, hetwelk wij nu mogen beschrijven als eene wettige uitoefening van gezag, niet alleen in dezen subjectiven, maar ook in eenen objectiven zin zou mogen gebezigd worden, en dus den zedelijken persoon zelven zou kunnen aanduiden, die deze *magt* bezit.

Wij behoeven geene voorbeelden van elders bij één te halen. De grondwet zelve biedt ons het woord *magt* in dezen tweeledigen zin, op onderscheidene plaatsen aan,

Als zij spreekt in art. 135 van de *regtbanken*, *derzelver benaming*, *MAGT* en *regtsgebied*, of in art. 152 van *het gezag* en de *MAGT*, aan de provinciale staten gegeven, of in art. 163 en 166 van de *regterlijke magt*, of in art. 56, 105 van de *magt des konings* en de wetgevende *magt*, dan komt *magt* hier in hare subjectieve beteekenis voor, en beschrijft het naar buiten werkend gezag, dat uit kracht der grondwet de regter, de koning, de provinciale staten uitoefenen in den aangewezen werkkring.

Wanneer wij integendeel in art. 170 lezen: *op*

A 4

last

last van eene magt, of in art. 61. *de ambtenaren van de regterlyke magt*, en in art. 165. *tot de kennis van de regterlyke magt*, dan treffen wij *magt* in de objectieve beteekenis aan; en hetzelfde woord, dat boven eene werking aanduidde, stelt nu figuurlijk den werker zelve voor, en de magt, die last geeft in art. 170, of de regterlyke magt in art. 61, 165. bevat het geheele zedelijke ligchaam van alle de ambtenaren, die in naam des konings regtspreken, of bevelen geven.

In welke van beide beteekenissen nu het woord *magt* in art. 161 voorkomt, zal geene aanwyzing noodig hebben. Het is in den objectiven zin, dat de wetgever het bezigt, en niemand zal ontkennen, dat *magt* hier betrekking heeft en uitsluitend behoort tot alle die *magt* uitoefnende lichamen in den staat, die bevoegd zijn, om verzoeken van iederen ingezetene aan te nemen.

En niet anders is het gelegen met het fransche woord *autorités*, naar luid der wettigverklaarde overzetting. Gelijk het *magt* uitdrukt, die iemand uitoefent, zoo wordt het inzonderheid in het meervoud veelal gebruikt van den persoon zelve, die *autorité* in den regterlyken zin bezit en uitoefent als gezaghebbende. Van waar ook wij, die zoo beleefdelijk vreemde woorden aannemen en eigene, betere woorden ondankbaar ver-

verachten, de overheden en allen, die in eenige magt gesteld zijn, *autoriteiten* plagten te noemen, gelijk b. v. in de grondwet van 1801 art. 36. *de collegien of geconstitueerde autoriteiten*, en in art. 2. van het besluit van Lodewijk, in Junij 1806, *alle de geconstitueerde autoriteiten hoegenaamd*. Ja, hetgeen ik bijna niet vermoed had, ook de nederlandsche grondwet, als of zij aan hare fransche overzetting nog niet fransch genoeg had, spreekt in art. 2. der *additioneele artikelen* (of *bijgevoegde verordeningen*, gelijk men had kunnen zeggen,) van alle *bestaande autoriteiten: toutes les autorités*, zegt de vertaling. De magtuitoefening zelve, of magt in de subjective beteekenis, drukt zij meestal uit door het woord *pouvoir*, op welk woord onze verklaring van het nederl. *magt* geheel en al hare toepassing vindt, en somtijds bezigt zij ook *autorité* in het enkelvoud van de bevoegde magt of het publiek gezag, gelijk in art. 169. *si l'autorité publique fait arrêter un habitant*.

Beschouwen wij na de opheldering der woorden, de zaken, die er door voorgesteld worden, en onderzoeken wij thans, welke magten de grondwet hier als bevoegd kan bedoeld hebben.

Is niet, in de eerste plaats, de *regterlijke magt* eene bevoegde magt voor hem, die eenig verzoek wil indienen, dat door den regter in den uitge-

breidsten zin des woords kan behartigd worden en in overweging genomen? En wij behoeven waarlijk niet ver te zoeken naar de gevallen, waarin de regter de bevoegde magt kan zijn voor hem, die zich beklagt, dat aan zijne verkregene regten, hem bij de grondwet gewaarborgd, te kort is gedaan. Bevoegde magt toch of autorité compétente mogen wij niet in het afgetrokkene beschouwen: want dan is alle wettige magt eene bevoegde magt, en de bijvoeging van *bevoegde* zou volstrekt overbodig zijn; maar de betrekking tot den persoon, die bij haar eenig verzoek indient, bepaalt hare bevoegdheid, zoodat dezelfde magt, die bevoegd is voor het ontvangen van het eené verzoek, veelal onbevoegd is, om het andere aan te nemen.

Stellen wij ons een oogenblik voor, hoe ondenkbaar het bijna zij in een land, waar niets zoo heilig en ongeschonden is gebleven als de Justitie, stellen wij, dat iemand in bechtenis worde genomen ~~zonder bevel~~ der regters. Art. 168. der grondwet wordt in hem geschonden. Bij wien zal hij zich beklagen over deze schending? wien zal hij de gronden van zijn verzoek, om handhaving van zijne vrijheid, blootleggen? Aan wien nader en beter dan aan zijnen natuurlijke regter, van wien hij niet kan worden afgetrokken (art. 167). Deze is de magt, die voor hem bevoegd is, omdat zij in zijn verzoek
haar

haar eigen gezag tegen inbreuk beschermt.

Of denken wij voor een oogenblik, aan die *buitengewone omstandigheden*, die art. 169, veronderstelt, alhoewel wij ons vleijen, dat zij nooit aanwezig mogen gerekend worden, — omstandigheden, waarin iemand ook zonder bevel des regters op politiek gezag in hechtenis mag worden genomen. De grondwet schrijft wel voor, dat er *terstond* of, gelijk er (zonderling genoeg) in de vertaling staat: *dans les vingt quatre heures*, kennis van gegeven moet worden aan den plaatselijken regter, en men den in hechtenis genomen binnen den tijd van drie uren aan hem moet overleveren. Bij wien zal hij zijne klage doen gelden, wanneer het politiek gezag, dat de magt schijnt te hebben, om *buitengewone omstandigheden* aanwezig te verklaren, het voorschrijf der wet veronachtzaamt, om der buitengewone omstandigheden wille, en den gevangene niet uitlevert? Welke magt kan hier bevoegder zijn dan de plaatselijke regter, die zich in zijn gebied verkort ziet?

Het is waar, de grondwet heeft dit niet uit het oog verloren en aan de criminele rechtbanken de verplichting opgelegd, om hier een wakkend oog te houden; doch ieder ambtenaar is in zijn werkkring even zeer verplicht om stiptelijk na te komen, al wat binnen de grenzen van zijn gezag ligt, en toch zijn *verzoeken van in-*
ge-

gezetenen aan de bevoegde magt nu eens vooral bij de grondwet veroorloofd. Misschien zien wij reeds hier een treffend bewijs van de bedoeling dier vergunning.

Hoe meer elke gestelde magt overtuigd wordt, dat hare dwalende handelingen niet bedekt blijven, maar het voorwerp van klage kunnen worden bij eene andere of hoogere magt, hoe behoudzamer zij te werk zal gaan in het uitvoeren van haar gezag. Er wordt zooveel verkeerdelijk bedreven, dat nog geen misdrijf is, en echter even nadeelig werkt. Uit ongepaste vrees, of bescheidenheid, of andere redenen, zou ook de eene magt de andere ontzien, en soms het tegendeel gebeuren van hetgeen, b. v., art. 169 wilde; maar nu het elken ingezetene vrijstaat verzoeken in te dienen bij de magt, die voor het onderwerp van zijn verzoek bevoegd is, zal deze onderlinge schikkelijkheid weinig baten, en het verzoek des ingezetene, die niet zal verzoeken ~~zonder regtmatige redén~~, zal hem steeds eene aanmaning wezen aan zijn pligt en eed.

Doorlezen wij de volgende artikelen van het hoofdstuk over de Justitie; wij treffen nog meer dan één geval aan, waar de regter alleen de bevoegde magt kan zijn voor den inhoud der verzoeken, bij hem in te dienen. *De hooge raad*, zegt art. 180, *heeft het toezigt op — de nako-*
ming

ming der wetten bij alle hoven en regtbanken.

Wie zal den ingezetene, aan wien art. 161 zulk eene ruime vergunning geeft, kunnen beletten, om bij den hoogen raad eenig verzoek in te dienen, waarin hij op eene overtuigende wijze aantoonst, dat of hof of regtbank de wetten niet heeft nagekomen, en eenige *handeling* of *dispositie* (om de eigen woorden van art. 180 te bezigen), heeft genomen, strijdig met de wet? Tegen onregtvaardige vonnissen valt beroep; doch een hof of regtbank kan ook in *handelingen* en *dispositien* zich aan onregtvaardigheid schuldig maken, waarbij geen beroep op hooger en regter vergund is.

Hier vindt dus klagte of verzoek van elken ingezetene, die bij deze regtstrijdige handeling of dispositie van hof of regtbank belang meent te hebben, eene eigenaardige plaats, en de ambtenaars, ook bij den hoogen raad, worden er weder door aangespoord, om zich nooit aan eenige nalatigheid schuldig te maken, en liever door verdubbelden ijver den verzoeker te voorkomen.

Ten slotte voeg ik hier als bewijs bij, dat Napoleon het regt van petitien met name toeliet bij de handhaving der individuele vrijheid en vrijheid der drukpers, en in den senaat te dien einde eene afzonderlijke commissie verordende,
bij

bij wie die petitiën moesten ingediend worden. Zie Tit. 8 *du Senat*. Art. 61, 65. *Senatus consulte Organique* 1804. Insgelijks vinden wij bij de vroegere bataafsche staatsregelingen, die de eene de andere verving, het regt van verzoeken meestal terstond geplaatst bij de wetsbepalingen over individuele vrijheid.

Ik voeg er dit bij, om de tegenwerping te voorkomen, als of Petitiën nooit tot regt, maar alleen tot staatkundige zaken zouden behooren.

Maar genoeg van de regterlijke magt als eene der bevoegde magten, die art. 161 kan bedoeld hebben, zoo dikwijls het *verzoeken* geldt, die tot haar gebied behooren.

Wij gaan dus verder. Ofschoon van geene andere magt zoo met name de hoedanigheid is uitgedrukt als van de regterlijke, omdat van geene het voorwerp zoo juist kan uitgedrukt en met een enkel woord beschreven worden, spreekt het echter *van zelve*, dat ook *plaatselijke besturen* eene *magt* zijn of eene *autoriteit*, die bij de grondwet in art. 154 is vastgesteld. Hun gezag en magt vertoont zich in de vrije beschikking over hunne huishoudelijke belangen, en in het maken van verordeningen zoo ver hun gebied reikt.

Al wie dus voor zijne belangen of die der plaats, als ingezetenen der plaats, eenig verzoek hebben

he in te dienen, voor hem zal gewis het plaatselijk bestuur de bevoegde magt zijn, die art. 161 zich hier heeft voorgesteld. Zoo dikwijls deze plaatselijke besturen zich verplicht rekenen, hunne belangen en die der ingezetenen bij den koning of de staten hunner provincie te doen gelden, kunnen inzonderheid zulke ingediende verzoeken in aanmerking komen, voor zoo veel de besturen buiten staat zijn geweest, om ze in te willigen of te weigeren. En hetgeen art. 160 aan de plaatselijke besturen als een regt toekent, is tevens eene verplichting voor hen, zal het indienen van verzoeken door de ingezetenen, wier belangen de hunne zijn, niet eene ijdele en doellooze vergunning zijn.

Men werpe mij niet tegen, dat, wanneer het plaatselijk bestuur zelf, met verzoeken bij hem ingediend, voor eene hoogere magt te berde moet komen, het bestuur dan geene *bevoegde magt* kan heeten met betrekking tot den verzoeker. Ons antwoord is gereed. Zij, die zelfs de tweede kamer bijna uitsluitend de *bevoegde magt* noemen, aan wie elk ingezetene met duizendtallen van onderteekeningen, verzoeken oyer de gewigtigste veranderingen in het staatsbestuur mag indienen, zullen gaarne toestemmen, dat de tweede kamer van deze verzoeken weder een verzoek moet maken, dat nooit den troon kan bereiken, als niet de eerste kamer er in bewil-

willigt. In dit opzigt staat zij dus met het kleinste plaatselijke bestuur gelijk. Daarenboven, de ingezetene, die verschuldigde eerbied aan het bestuur zijner plaats behoort te betoonen, moet bij het doen van eenig verzoek het bestuur erkennen, dat of geheel of gedeeltelijk kan inwilligen, of ten minste het best door zijn gezag kan ondersteunen bij de provinciale staten.

Maar wat, als het plaatselijk bestuur, dat altijd gaarne zekere overmagt uitoefent, meesmuilt om zulk een verzoek; den eenvoudigen burger misschien heimelijk bespot; en zijn verzoek, dat met zoo bondige redenen was bekleed, ter zijde legt? Welnu, dan beklage hij zich over het plaatselijk bestuur en herhaalt zijn verzoek bij de staten der provincie. Wij geven het gaarne toe, ofschoon wij hier konden volstaan met te zeggen, dat de verzoeker bij elke bevoegde magt aan deze teleurstelling blootstaat. Verzoek is geen eisch, gelijk men in regten doet, en geen magt is dus regtelijk verbonden, om de verzoeken bij haar ingediend, verder te behartigen, dan zij nuttig oordeelt, zonder rekenschap verschuldigd te wezen.

Wij noemden zoo even de staten der provincien, bij wie de plaatselijke besturen de belangen hunner plaatsen en der ingezetenen mogen voorstaan (art. 160). Dit duidt dus als van zelve aan, zonder eenig nader betoog te behoeven

ven, dat ook de provinciale staten 'eene magt zijn, eene autoriteit, die gezag en magt hebben, welke naar buiten werkt en over geheel eene provincie. De grenzen van hun gebied en de voorwerpen van hunne magtuitoefening zijn in 't breede bij de grondwet beschreven; inzonderheid moeten wij hier de aandacht vestigen op art. 145, waarbij de uitvoering van de meeste belangrijke wetten over het staatswelzijn aan hen opgedragen wordt; en niet alleen voeren zij de wetten uit, maar zij mogen ook *besluiten* nemen, en voordragten aan den koning doen, de openbare werken der provincie betreffende; art. 150.

Ik geloof niet, dat ergens in eenige staatsregeling de magt der provinciale staten zoo uitnemend is ontwikkeld als in de onze. Welk een nuttigen en heilzamen werkkring heeft de vrijgezinde grondwet aan de staten aangewezen! Maar helaas! ook hier geldt het zeggen des dichters:

o Fortunatos nimium, sua si bona norint.

Benijdenswaardig is hun lot, zoo zij het slechts waarden.

Hoe zou die *esprit d'association*, die de Franschen zoo hoog roemen, maar slechts bij name kennen, zijne weldadige werking bij ons

B

kun-

kunnen doen gevoelen! Men klaagt dikwils over de aanmatiging van het algemeen bestuur, en men ziet niet, dat de grondwet, die geest en lust onderdrukkende albemoeijigheid der *Ministeriele Departementen* kraachtdadig heeft willen te keer gaan. Kan niet de wel onderwezen jongeling, die van de hoogeschool naar zijne provincie terugkeert, geheel het gewest, dat hij bewoont, waar hij veelal bloedverwanten, vrienden en bezittingen heeft, als eene oefenschool beschouwen, waarin hij door de nauwkeurige kennis van de beperktere zaken zijner provincie, een overzicht verkrijgt van het groote staatsbestuur, en zich door behandeling van het kleine leert voorbereiden tot uitgebreideren werkring? Wie toch kan het geheel beoordeelen, tenzij hij de bijzondere deelen vlijtig onderzocht hebbe? Er worden zoo velen, die nog onrijp zijn, leden van hooge vergaderingen, waar hunne onkunde sterker in het oog zou steken, zoo niet te algemeene onkunde, als bij onderlinge schikking, voor kunde gelden moest.

Zijn nu de provinciale staten hetgeen de grondwet bij hunne instelling bedoeld heeft, dan behartigen zij, niet alleen door hunne dagelijkse zorg de welvaart der gewesten, maar mogen zelfs, gelijk als ter aanmoediging in een afzonderlijk artikel (157) bepaald wordt, de belangen der provincie bij den koning en de

sta-

staten-generaal voorstaan, even als de plaatselijke besturen dit, behalve bij den koning, ook bij hen mogen doen (art. 160). En voorzeker zal het hun niet aan gelegenheid ontbreken, dikwijls zulke provinciale belangen der ingezetenen bij den koning en de staten-generaal te laten gelden. Ieder ingezetene der provincie heeft het recht bij hen, als bevoegde magt, alle zulke verzoeken in te dienen, die zij alleen in overweging behooren te nemen, en bij den koning en de staten-generaal voor te staan, wanneer het wel begrepen belang der provincie, of het recht des verzoekende dit schijnt te gebieden.

Onder het toezigt en gezag der staten zijn alle hooge en andere heemraadschappen, wateringen, waterschappen, dijk- en polderbesturen en andere dergelijke kollegien. Deze kollegien hebben een' bepaalden werkkring, aangewezen bij reglementen als grondslag hunner verrigtingen. Het staat aan de provinciale staten vrij, om onder goedkeuring des konings, veranderingen in die reglementen te maken; doch de kollegien zelve hebben niet te min de bevoegdheid, om ook op hunne beurt, zoodanige veranderingen aan de staten voor te stellen, als zij voor het belang der ingezetenen zullen meenen te behoeven. (Art. 222). Ook deze kollegien zijn, als belast met beheer en bestuur, eene *magt*, bevoegd om de verzoeken der ingezetenen over de belangen,

die het hier geldt, aan te nemen, gelijk zij zelve bevoegd zijn om, naar aanleiding daarvan, veranderingen voor te stellen.

Tot dus verre zal ik misschien geene tegenspraak in mijn betoog hebben te vreezen. Maar nu volgt de moeilijker en gewigtiger vraag: welke de overige magten zijn, bevoegd voor het aannemen van verzoeken, die de ingezetenen bij haar willen indienen. Van alle zijden hoor ik mij toeroepen: die vraag is noch moeilijk, noch gewigtig! zij beantwoordt zichzelf. Het ligt in de trapsgewijze opklimming der magten, dat op de provinciale staten de staten-generaal volgen, en zij de bevoegde magt zijn, waar nu van behoort gesproken te worden. Ja, het zij zoo, dat dit het algemeen gevoelen zij; doch niet altijd is het algemeen gevoelen rigtig, en zoelang ik mij verbeeld, dat het dwaalt, mag ik er mij niet aan onderwerpen. De bescheidenheid eischt echter, de redenen van deze mijne bijzondere meening in het breede en met duidelijkheid te ontvouwen, wil ik het vermoeden ontgaan van een eigenninnige of tegenstrever te zijn.

In de eerste plaats mag ik vragen, waarom de wet in art. 161. zoo zij de staten-generaal bedoelde, hen niet met name genoemd heeft? In het fransche charter staat in art. 53 met duidelijke woorden geschreven: *Toute petition à l'une ou à l'autre des Chambres.* Daar is dus

den alle twijfel opgeheven, die hier dermate aanwezig is, dat er vroeger ernstige beraadslagingen over den zin dezer wet hebben plaats gehad. Wij zullen die later vermelden. Hier is het nog ontijdig, willen wij onze voorstelling niet verwarren. Ook in alle de duitsche staatsregelingen van dezen tijd, die het regt van *verzoeken*, uit de fransche omwenteling afkomstig, elk op hare wijze eigenaardig hebben toegestaan, wordt steeds met uitdrukkelijke woorden het staatsligchaam aangewezen, aan hetwelk die verzoeken mogen gedaan worden. Geene van allen bezigen het woord *magt* of *autorité* van de staten, maar wijzen met name de staten aan, als onderscheiden van die *magten* en *autoriteiten*.

Tot mijn leedwezen kan ik deze staatsregelingen slechts aanhalen uit het fransche werk van de heeren advocaten, *Dufau*, *Duvergier* en *Gaudet*, getiteld: *Collection des Constitutions, chartes et lois fondamentales des peuples de l'Europe et des deux Ameriques; à Paris 1821.*

De oorspronkelijke, in het hoogduitsch geschreven grondwetten schijnen niet zoo afzonderlijk verkrijgbaar. Ik deed ten minste vruchteloos moeite; doch hoe veel ik ook in het aanhalen en verklaren van wetten aan den grondtekst moge hechten, hier zal het gemis meer schaden aan mij, dan aan hen, die ik wenschte te overtuigen; want, hetgeen ik uit de vertaling kan bewijzen,

zou in het oorspronkelijke nog veel sterker uitkomen.

Bij voorbeeld, de wurtembergsche grondwet van 29 sept. 1819. (bij Dufau II. 268.) zegt in art. 56. « Chacun a le droit, dans le cas d'une « instruction contraire à la loi ou aux Regle-
« mens, ou de retard dans une décision, de por-
« ter une plainte écrite à l'autorité compétente
« et d'en suivre l'effet jusque devant la jurisdic-
« tion la plus élevée.

Art. 57. « Si la plainte n'est pas trouvée fon-
« dée par l'autorité compétente, celle-ci est te-
« nue, en la rejetant, de faire connaître au
« plaignant les motifs par lesquels elle s'est de-
« terminée, art. 58. Si le pétitionnaire ou plaig-
« nant ne croit pas devoir s'en rapporter à la
« décision de la juridiction la plus élevée, il a
« droit d'adresser la plainte aux États, en ré-
« clamant leur intervention par une pétition écri-
« te, et si les États sont convaincus que toutes
« les formes ont été observées et que la plainte
« mérite information, il leur appartient de de-
« mander les éclaircissemens nécessaires sur cet
« objet."

Van waar ook, ten gevolge dezer onderschei-
ding in hoofdst. IV. gehandeld wordt, volgens het
opschrift: des autorités publiques en in hoofdst.
IX. des États (Landtag),

In

In de grondwet van het groot-hertogdom Baden, 22 Augustus 1818 (bij Dufau II. 312) lezen wij in art. 67. « Les plaintes de chaque citoyen pour atteinte aux droits garantis par la constitution ne peuvent être portées *aux Chambres* que par écrit; mais en s'adressant aux Chambres le plaignant doit justifier, qu'il s'est adressé en vain aux *autorités supérieures* et en dernier lieu au ministre d'État."

Wij halen slechts deze wetten aan, zonder er andere gevolgen uit af te leiden, dan die het bewijs geven van de duidelijkheid der bepalingen, en van het onderscheid tusschen de beide kamers en alle de openbare autoriteiten. Naderhand zullen wij misschien, ook om andere redenen, op deze verordeningen mogen terug komen. Wij vervolgen dus de overige staatsregelingen bij Dufau vermeld.

Art. 81 van de hessendarmstadsche staatsregeling van 17 december 1820 luidt aldus: « Les particuliers ou les corporations peuvent s'adresser *aux chambres*, lorsqu' ils se croient « lésés ou opprimés d'une manière illegale, quant « à leurs interets particuliers et qu'ils ont inutilement épuisé les moyens legaux et constitutionnels pour obtenir satisfaction *des autorités*.

« Les Individus et les corporations n'ont pas le droit de petition relativement aux interets

B 4

« po-

« politiques en général, que les états ont seuls
« le droit d'examiner; et toutes réunions d'indi-
« vidus ou de corporations à cet effet sont illega-
« les et punissables.»

In de staatsregeling van het koninkrijk Beije-
ren (Dufau II. 252) lezen wij in art. 21. « Cha-
« que citoyen et chaque commune peut adresser
« à l'assemblée des Etats generaux ou à chaque
« Chambre des remontrances sur la violation des
« droits constitutionnels.

« La Chambre les fait examiner par la comité
« chargé de ce travail et les prend en con-
« sideration, si les comités les trouvent pro-
« pres. La chambre si elle trouve les remon-
« trances fondées, communique sa resolution à l'
« autre Chambre, et lorsque celle-ci y consent,
« la resolution jointe des deux chambres est pre-
« sentée au monarque.»

Ik wil hier bijvoegen Tit. X. Art. 5. « Les
« Etats generaux ont le droit de faire au roi
« des remontrances sur la violation de la con-
« stitution par le ministere ou par tout autre
« autorité.»

Deze voorbeelden zullen voldoende zijn, om
ons zeggen te bevestigen, dat overal, waar van
het verzoek-regt melding is gemaakt geworden,
altijd met juistheid en naauwkeurigheid het staats-
ligchaam is aangewezen, bij hetwelk verzoeken
be-

behooren gebragt te worden, terwijl wij tevens als in het voorbijgaan opmerkten, dat, waar de staten-generaal vermeld worden, zij telkens aan de *autorités* tegenovergesteld, voorkomen.

Wilden wij dus hierop aandringen, en de kracht en beteekenis des woords op art 161 in onze grondwet toepassen, wij zouden moeten besluiten, dat ook hier *autorités competentes*, vergeleken met art. 2. der addit. artik., de *bevoegde magten* zijn, in tegenoverstelling en met uitsluiting der staten-generaal, als geene *magt* of *autorité* zijnde.

Doch om dit te betoogen, moeten wij ons op geene uitwendige bewijzen en die elders gehaald zijn, gaan beroepen, maar inwendige bewijzen aanvoeren, die uit de innige gesteldheid der zaak als voortgevloeid zijn.

Houden wij ons dus aan den grondtekst, alwaar wij lezen: *bij de bevoegde magt*. Wij hebben aangetoond wie wij er door verstonden: toonen wij nu verder aan, wie er naar ons gevoelen *niet* door verstaan kunnen worden.

Hetgeen wij boven zeiden, omtrent de spraak-kunstige kracht van het woord *magt*, datzelfde gelde ook van den regtsgeleerden zin des woords. Men bezigt het nooit in eenige wet of openbare verordening, dan wanneer men spreekt van een zedelijk ligchaam of persoon, die een

bepaald voorwerp heeft, waarop hij zijne magt uitoefent. Hebben nu de staten-generaal zulk een voorwerp? Ik wenschte het te kunnen vinden, om niet op mij zelve te staan en de doorgedrongen meening te weerstreven. Wat zijn de staten-generaal en inzonderheid hunne afdeeling, die de *tweede kamer* heet? Wat is de werkkring, hun bij de grondwet afgebakend? Gaan wij met onpartijdigheid en zonder vooringenomenheid nog eens alle de artikelen na, op hen betrekkelijk, en vergelijken wij de staten-generaal en de staten-provinciaal onderling.

De staten-generaal maken geene reglementen, geene ordonnantiën, geene besluiten, die naar buiten werken, gelijk de staten-provinciaal in art. 146, 148, 152. Zij ontvangen geene bevelen gelijk de staten; zij worden niet belast met de uitvoering van eenige zaak van staatswelzijn, hoe ook genaamd, gelijk de provinciale staten in art 146. Ja zelfs nergens draagt de koning hun eenig toezigt op, en noch het woord *toezigt*, noch dat van *beheer* of *bestuur*, of *gezag*, of *magt*, wordt van de staten-generaal gebezigd, gelijk ze van de staten-provinciaal telkens herhaald worden, en in het vierde hoofdstuk, derde afdeeling, en in het negende hoofdstuk.

Daarom benoemen zij ook niet uit hun midden

den afzonderlijke leden, aan wie zij eenig bestendig beleid van zaken of uitvoering opdragen, gelijk de staten-provinciaal dit doen in art. 153.

Indien het nu waar is, hetgeen niemand zal ontkennen, dat *magt* en *gezag*, of *pouvoir* en *autorité*, het subject zijn van den persoon of het ligchaam, dat wij eene *magt* of autoriteit noemen, en het tevens waar is, dat het woord *magt* noch in subjectiven, noch in objectiven zin van de staten-generaal in de grondwet ergens met name gebezigd wordt, volgt dan niet noodwendig, dat de staten-generaal reeds daarom geene magt kunnen genoemd worden, omdat zij geen voorwerp hebben, waarop zij hunne magt kunnen uitoefenen?

Heb ik aangetoond wat zij niet zijn, dan bannen wij ons te gemakkelijker den weg om, met de grondwet in de hand, aan te toonen, wat de staten-generaal wel zijn.

In eene monarchie, hoe zij ook gewijzigd moge zijn, is de koning het begrip der oppermagt. Alle magt, die in den staat wordt uitgeoefend, gaat van hem uit, en welke magten of autoriteiten er in een' monarchalen staat zijn, van den koning ontleenen zij hun magt en gezag en gebied, en aan hem zijn zij onderworpen. Wat be-

behoef ik hier het hoofdstuk: *over de magt des konings* af te schrijven? hetgeen in den aard der zaak ligt, heeft geen betoog noodig.

Magt is niet denkbaar zonder overdragt van magt; autoriteit kan niet uitgeoefend worden, of die autoriteit moet gegeven zijn. De koning ontvangt, bij het oprigten van den troon, en het vestigen der monarchie, die oppermagt uit de handen des geheelen volks, behoudt ze, en brengt ze, zonder eenige tusschenkomst des volks, over op zijne afstammelingen in de nederdalende of zijdlinie van geslachte tot geslachte, tot dat alle verwantschap uit bloed of huwelijk ontstaan, heeft opgehouden. Uit kracht dezer voor eens en voor altijd overgedragen oppermagt deelt de koning er op zijne beurt zoo veel magt van uit, als het meest kan werken, om zijne oppermagt te handhaven, en tevens het doel des staats te bevorderen, waartoe het koningschap als het werkdadigste middel is ingesteld.

Alle de magten alzoo, of alle de autoriteiten zijn zoo vele afdeelingen, uit zijne oppermagt voortgevloeid. Het is in naam des konings, dat de regterlijke magt regt spreekt, en vonnis velt en het ten uitvoer brengt. Het is de koning, onder wiens oppertoezicht alle de ambtenaren in bepaalde werkkringen magt en gezag uitoefenen, zoodat hij alleen ministerieele departementen
in

stelt of verandert, en derzelver hoofden als zijne gelastigden heden benoemt en morgen ontslaat naar welgevallen. Al de magt aan de stedelijke besturen en provinciale staten toebetrouwd, komt van den koning. Dat zij beheer, beleid, toezigt hebben; dat zij met de uitvoering van velerlei wetten belast zijn; dat zij besluiten mogen maken, het belang der gewesten betreffende: dat regt ontleenen zij van de oppermagt des soevereins. Daarom regelt de koning het getal der leden in de evenredigheid der verschillende standen, waaruit zij zamengesteld moeten zijn (art. 150), daarom worden hunne Reglementen den koning ter bekrachtiging voorgedragen. Een commissaris, die thans den naam van gouverneur draagt, vertegenwoordigt den koning in elk gewest en zit dus voor in alle de vergaderingen, die de staten-provinciaal of hunne gedeputeerden houden, en evenwel kan de koning alle de besluiten der staten, die hij strijdig mogte rekenen met het oorbaar des geheelen staats, schorsen en krachteloos maken.

Niets van dit alles is op de staten-generaal toepasselijk; en waarom niet? Het antwoord is nu gereed: omdat zij geene *magt* zijn, die onder het toezigt van den soverein werkt, geene autoriteit door hem vastgesteld, en in zijn naam gezag uitoefenende.

Neen

Neen! een hooger, en als ik het zeggen durf, afgetrokkener denkbeeld is in het wezen der staten-generaal vervat.

Zij zijn een onafscheidelijk deel van des konings oppermagt, waar hij wetten geeft. Zij zijn het, die de onbepaalde magt des vorsten bepaald maken, en wijzigen. Waar staten-generaal zijn, is de monarchie getempèrd; waar zij of ontbreken, of nooit bijeenkomen en werkeloos zijn, daar lost zich die tempering op in het onbeperkte der oppermagt, en de wil des vorsten wordt wet. Het valt mij eenigzins moeilijk, de juiste woorden te vinden, om uit te drukken, wat ik duidelijk meen te begrijpen. Geen grover dwaling is er voorzeker, dan in de staten-generaal niets anders te zien, dan eene jaarlijksche bijeenkomst, om over wetten te stemmen, van 160 leden uit verschillende standen bij één gebragt, en die niet allen altijd even veel geschiktheid hebben voor eene zoo hooge betrekking, of door opvoeding en kundigheden berekend zijn, om een doordacht gevoelen uit te brengen over de belangrijkste zaken van het staatswezen.

Stel ik mij in mijne gedachten den vorst voor, als oorlog verklarende, als vrede sluitende, als gratie verleeneude, als de wetten uitvoerende, dan erken ik in alle deze handelingen zijne oppermagt, en denk niet meer aan het volk, na
dat

dat het eenmaal en voor altijd uit vrije keus zijne oorspronkelijke regten heeft afgestaan. Alle deze genoemde handelingen kunnen dus door den vorst verrigt worden zonder eenig gezag des volks. Het zijn alle uitvloeisels van zijn eigen overleg en beraden wil; maar naauwelijks breng ik mij denzelfden vorst als wetten gevende voor den geest, of ik zie te gelijker tijd het geheele nederlandsche volk in den persoon der staten-generaal vertegenwoordigd, dat bij het plegtig overdragen der oppermagt, dit eene regt van wetgeving in diervoege aan den vorst heeft afgestaan, dat de vorst het niet gebruiken mag, dan met overleg en bewilliging des volks.

Schrandere uitvinding! zou ik hier willen uitroepen, als dit begrip niet in de natuurlijke gesteldheid van alle goede regering lag opgesloten, en slechts dáár niet ontwikkeld is, waar land en volk er nog niet rijp voor zijn.

Het is derhalve verre van mij, om de staten-generaal, wíl ik ze geene *magt* kan noemen, te kort te doen.

De commissie van herziening der grondwet in 1815, noemt in haar rapport, alle wet: *het uitvloei-
sel van het gemeen overleg des konings
en der beide kamers van de staten-gene-
raal*. Ik bouw hierop voort, en durf hen het steunsel niet alleen, maar zelfs het aanvulsel
noe-

niemen, indien het geoorloofd zij, dit zonderling-ge woord hier te bezigen, van de oppermagt des vorsten als wetgever.

Maar heb ik mij hier niet op eene zeer gladdede baan gewaagd? heb ik niet een beginsel aangenomen, dat zeer gevaarlijk is? ontnem ik niet aan denzelfden vorst, wiens oppermagt ik zoo zeer huldig, een gewigtig deel dier oppermagt? Ik zou misschien kunnen volstaan, met te antwoorden, dat ik niets zeg, dan hetgeen de grondwet mij toeschijnt voor te schrijven, en de gevolgen niet behoefte waarborgen, die uit haar noodwendig voortvloeijen; doch ik heb zulk eene uitvlugt niet noodig. Neen! juist daardoor, dat het volk, bij den onherroepelijken afstand van alle andere magt, zich het regt op de wetgeving, met den vorst vereenigd, heeft bedongen, wordt de band tusschen vorst en volk des te vaster geknoopt, het begrip van den staat als zedelijk wezen duidelijker ontwikkeld, en volkomener voorgesteld.

Waar de geheele oppermagt zonder eenige beperking de eigendom des vorsten wordt, is deze band verbroken. Het volk houdt op, een zedelijk wezen te hebben; het neemt geen deel in de belangen des staats, en de vorst mist de grootste belooning, die het zware juk van het staatsbesturen en regeren hem geven moet, de hulp-

hulpvaardigheid, den welmeenenden raad, de liefde en de achting zijns volks.

Intusschen stellen wij ons een oogenblik in de plaats des konings, en wij zullen eenige vrees moeten gevoelen, dat het niet overgedragen gedeelte in de wetgevende oppermagt welligt de heerschappij meer zoude kunnen benadeelen, dan al de overige magt hare regten bevoordeelt. Verbeeld u het volk, dat, niet genoeg beseffende, hoe de eenmaal plegtig gedane afstand voor altijd wettig blijft, en de oppermagt nooit in den boezem des staats terug keeren kan, zich op slinksche wijze wil wreken, door zijne toestemming te weigeren aan de wetten, die hij met den vorst vereenigd, behoort te maken! en al wil hij het kwade niet, hoe zal hij het goede kunnen doen of wel overdachte gevoelens uitbrengen? Wat is ongelijker en onwisser, dan het oordeel der menigte, die niet door rede bestuurd, maar door hartstogt bewogen wordt? Geen beschaafde staat is er, die bij eene geschreven staatsregeling dit kwaad niet besepte en niet tevens heeft weten te verhoeden.

Daarom komt niet geheel het volk te zaam, om zijn' wil uit te drukken, maar er zijn staten-generaal, die het vertegenwoordigen. Deze bevatten het denkbeeld des geheelen volks in zich, en leggen bij onze grondwet, art. 54, den

C

eed

eed van getrouwheid af, *in naam van het volk der Nederlanden.*

Een treffend bewijs, dunkt mij, voor hetgeen ik bewijzen wilde. Niemand kan in een anders naam zweren. Wanneer alzoo de staten-generaal den grondwettigen eed van hulde en trouw afleggen in naam van het volk der Nederlanden, dan stellen zij in hun vereenigd zedelijk ligchaam het geheele volk voor. Zoo onwrikbaar als de monarch is, zoo bestendig zijn ook de staten-generaal. De vorst sterft, doch de monarchie blijft. De staten-generaal verwisselen van leden, doch de vertegenwoordiging duurt voort. En mogte het ooit gebeuren, dat de vorst stierf zonder verwanten in zijn huis na te laten, en iemand tot opvolger te hebben voorgedragen, ook dan zijn en blijven de staten-generaal, gelijk de monarchie zelve. En wie zijn het dan, welke op eigen gezag den vorst kiezen, die de opengevallen monarchie kan aanvaarden? Wie anders dan de staten-generaal? In eene vereenigde zitting bijeengekomen, waarbij de tweede kamer in dubbelen getalle wordt opgeroepen, benoemen zij eenen opvolger en roepen hem plegtig uit, art. 24 en 27; en gelijk nooit de vergadering der provinciale staten, die de leden benoemd heeft, hun eenigen last mag geven, zoo brengen de staten-generaal ook in deze allerge-wigtigste zaak hunne eigene stem uit, en raad-
ple-

plegen het volk niet; want de staten-generaal zijn reeds het volk, gelijk de koning de monarchie is.

Op deze grondslagen is het koninkrijk der Nederlanden gevestigd, en zoo lang het zal bestaan, is de laatste koning de opvolger van den eersten, en de staten-generaal met hem.

Ziedaar wat ik versta door staten-generaal. En nu durf ik vrijelijk hun vragen, die de onwaardbare eere genieten om er toe te behooren, of zij zich eene *bevoegde magt* willen genoemd hebben? Zouden zij zich niet eer vernederen? Zouden zij niet te kort doen aan hun eigen aanwezigheid? Immers zij zijn geene autoriteit, die voor het besturen des staats de vorst alleen kan aanstellen. Zij zijn geene magt, noch buiten, noch beneden, noch door hem. De monarch is als wetgever even min denkbaar zonder de staten-generaal, als de staten-generaal zonder den monarch. Op welk nader bewijs zal ik mij kunnen beroepen dan op den eed zelven, dien zij bij het huldigen des konings afleggen? Zij zweren niet, dat zij de *bevelen* door of vanwege den koning gegeven, zullen *gehoorzamen*, *alle zijne dienaars en raden — zullen helpen en bijstaan en alles doen, wat getrouwe ONDERDANEN schuldig zijn en behooren te doen*. Neen! zoo zweren de staten-provinciaal (art. 55), om-

G 2

dat

dat zij eene onder den koning uitvoerende magt zijn.

Plegtiger luidt de eed der staten-generaal. Zij zweren, dat zij de *regten der kroon zullen bewaren — en alles doen, wat goede en getrouwe STATEN GENERAAL schuldig zijn en behooren te doen*. De staten-generaal zijn als zoodanig, dat is, als zich in één smeltende met de oppermagt, om wetten te geven, des vorsten onderdanen niet. De uitdrukking hindert mij bijna terwijl ik ze ter neder schrijf; doch zij is naar mijne iunigste overtuiging niet te min waar. Ik heb de wet aangehaald, die het duidelijk leert, en het ligt daarenboven in den aard der zaak. Het volk, dat de oppermagt, als het nog onvervreemd eigendom is van de geheelheid des staats, eenmaal aan den vorst heeft overgedragen, wordt van dit oogenblik af, door deze opdracht onderdaan, en de vorst zweert, dat hij de regten van deze zijne onderdanen zal beschermen en beveiligen (art. 53). Het strijdt met het begrip van *onderdaan*, dat hem toestemming en goedkeuring moet gevraagd worden door zijnen vorst en heer; want wat iemand gevraagd wordt, moet hij zoowel kunnen weigeren, als vergunnen. Indien nu de onderdaan weigert, is hij of geen onderdaan, of een ongehoorzame onderdaan; doch onderdaan is hij, en ongehoorzaamheid is in strijd met onderdanigheid. Derhalve, om de-

ze ongerijmdheid te voorkomen, is het, dat de vorst in zijne handelingen zijnen onderdanen om hunne toestemming en goedkeuring noch vraagt, noch vragen kan. Maar hoe? vraagt dan de koning hunne toestemming niet voor het geven van wetten? Voorzeker doet hij het, en moet hij het doen, en het is juist in dit eenig opzigt, dat zijne magt onvolledig is gebleven, en steeds aanvulling noodig heeft. Hebben zijne onderdanen eenmaal alle regt op magt en gezag afgestaan, dan kunnen zij niet aanvullen, wat zij niet meer bezitten; doch volgens onze grondwet kunnen zij dat onvolledige aanvullen: derhalve hebben zij eenig gedeelte van de oppermagt aan zich gehouden, en dat gedeelte is vertegenwoordigd door de staten-generaal. De onderdanigheid des volks is dus getemperd door het regt van de wetten te helpen geven, gelijk de souvereiniteit van den vorst is getemperd door de verplichting om met het volk die wetten te helpen geven. Hoe ernstiger wij het doordenken, hoe meer wij den weldadigen tijd moeten danken, die eindelijk deze zuivere beginselen van staatsregt tot rijpheid heeft gebracht, en ons voorregten heeft geschonken, die de vernuftige volken der oudheid niet gekend hebben.

Bij deze regtmatige bewondering voor onze staatsregeling, mag ik mij echter niet ontveinszen, dat de vrees, die ik boven bij den vorst

C 3

ver-

veronderstelde, wanneer hij met het overleg des geheelen volks in massa, wetten moest maken, wel grootendeels verminderd wordt, nu het volk in den persoon der staten-generaal begrepen is; doch zij is echter nog niet geheel en al opgeheven. Indien van de staten-generaal eens zeer vele bijzondere leden zijn, die den vorst willen tegenwerken, en uit het oog verliezen, dat zij niet zich zelven, maar het volk zijn, en dus geen eigen belang, maar nationaal belang moeten koesteren: indien zij van het regt, om voorstellen aan den koning te doen, geen gebruik, maar misbruik maken, en hem noodzaken, om, of door weigering zich onbemind, of door toegevendheid zich ongeacht te maken, zijn dan de wetten, die hij als koning aan de staten-generaal voordraagt, niet in hagchelijken toestand, en in bestendig gevaar, om verworpen, of zelfs aangenomen, bij eenig voorstel van hunne zijde herroepen te worden? of wilt gij het omkeeren? het zoude ook kunnen gebeuren, dat een min grootmoedig vorst, door onedele middelen den staten-generaal hunne stem afdwong! Aan hoeveel onheil zou dan de welvaart des staats en de zedelijkheid des volks blootgesteld zijn!

Maar hoe wijselijk is ook in dit kwaad voorzien! De staten-generaal zijn veelal in twee deelen afgescheiden, en op eene zoo doelmatige wijze gescheiden, dat het eene deel der staten het wakend

end oog op het andere moet houden, en als het ware zijn bestendige *controlleur* is. Zoodanig is ten minste bij onze grondwet de verstandige betrekking van de eerste tot de tweede kamer. Ofschoon de staten-generaal vereenigd het nederlandsche volk voorstellen, dat onverhinderd een tal van honderd en tien leden kiest, is het echter den koning voorbehouden, om ook zelf een gewigtige keuze te doen, en uit de aanzienlijken des volks bekwame en verdienstelijke mannen op te roepen, die hij voor geheel hun leven aanstelt, om zonder vrees of vooringenomenheid de regten van het volk en van den vorst in evenwigt te houden. Geene heimelijke inzigten noch partijdigheid kunnen hier des konings keuze bestieren. De grondwet regelt ze. Zij bepaalt het getal, hetwelk niet overschreden mag worden, gelijk dit in Frankrijk en Engeland gepleegd wordt, om door de eere van nieuwe benoemingen meerdere stemmen te werven voor de wet, die de regering wil doordrijven. Onze grondwet is hier weder bij uitnemendheid volksgezind.

Zij eischt dus een getal van uiterlijk zestig leden, wier karakter en verstand zelfs in deze noordelijke streken tot de volkomenste rijpheid gekomen is door het bereiken van een' leeftijd, die reeds rijk kan zijn in kennis en ondervinding. Maar zij eischt nog meer, opdat de keuze des konings tevens de wensch des geheelen volks

zij. Groote verdiensten, hetzij in den oorlog, hetzij in den vrede aan den staat bewezen, boezemen altijd hooge achting in, dikwijls het meest, als zij het minst beloond zijn. Daar naast staat de man van oude afkomst, wiens naam de geheugenis der vroegere tijden opwekt. Eindelijk komt de veelvermogende, die door handel of nijverheid schatten heeft verzameld, en ze nu voor de algemeene welvaart nuttig aanwendt.

Deze zijn de aanzienlijken des lands, de meest geëerden onder het volk, wier invloed dus het grootst is. Onder hen is het, dat de koning de keuze doet, die der nationale vrijheid ten waarborg kan zijn, en alle vermoeden wegneemt, als of dit gedeelte der staten-generaal meer den koning dan het volk zou behooren, en het geheel der staten op deze wijze niet een overeenstemmend, maar tegen zich zelf verdeeld ligchaam zoude zijn.

De keuze, die het volk zonder eenigen invloed des konings uit zich zelven doet, kan daarom te eerder die wettelijke bepalingen ontberen, die men misschien anders met eenig regt in de grondwet zoude wenschen. Zij bepaalt bijna alleen de geboorte uit nederlandsche ouders (art. 9), en den bereikten leeftijd van dertig jaren.

Wilden wij hier aanmerkingen maken, of ware het
het

het hier de gepaste plaats, wij zouden mogen vragen, waartoe eenen zoo jeugdigen leeftijd bepaald, terwijl het fransche chartre geene afgevaardigden beneden de veertig jaren toelaat, en zelden jongelieden van naauwelijks dertig jaren, die naar ambten dingen, of de balie volgen, reeds eenig wezenlijk gezag bij hunne medeburgers hebben kunnen verwerven. Bijna ondanks ons zelve komt ons voor den geest het spotachtig zeggen van den ouden dichter Naevius (*), waar de één vraagt:

Cedo qui vestram rempublicam tantam amisistis tam cito?

Zeg mij, hoe toch zoo snel de bloei uwer staats verwelkte?

en de ander antwoordt:

Proveniebant oratores novi, stulti, adolescentuli.

Er daagden nieuwe sprekers op, nog jong en zeer verwaand.

Wij zouden er nog kunnen bijvoegen, dat het democratisch beginsel in de verkiezing der leden bij onze monarchale grondwet veel verder gaat, dan zelfs vele democraten in de opgewonden tijden der omwenteling van 1795 durfden goedkeuren. In het advies over de nationale conventie, ter

(*) Zie Cicero *de senectute*, cap. 6.

ter vergadering van de provinciale representanten van het volk van Holland, op 22—24 Julij 1795, zegt de eerlijke en schrandere J. H. van Swinden, die dit advies uitbragt:

« Zoude het niet voorzigtiger en voor den land-
« de nuttiger zijn, tot representanten geene te
« benoemen, dan die eenige eigendommen be-
« zitten, waardoor zij aan den lande gehecht zijn,
« of ten minste, die eene zekere som in de las-
« ten dragen, en dus eenen zekeren staat houden.
« De franschen zullen nu in hunne constitutie wel
« degelijk op bezittingen letten. »

Malouet zeide in zijn uitgebragt gevoelen over het ontwerp van de constitutie van 1791 in Frankrijk:

« Le gouvernement le mieux ordonné est celui
« dans lequel les propriétaires seuls influent, car
« ils ont comme les non-propriétaires un intérêt
« égal à la sûreté et à la liberté individuelle, et ils
« ont de plus un intérêt éminent au bon régime
« des propriétés. Ils ne sont pas la société en-
« tière; mais ils sont le tronc et la racine qui
« doivent alimenter et diriger les branches (*). »

Maar wij behoeven niet te duchten, dat het
volk,

(*) *Choix du rapports* VI. bl. 14. vergelijk er mede het rapport van Lally Tolendal namens de commissie voor de constitutie. uitgebragt in 1789. *Choix du rapport* I. bl. 270.

volk, hoe vrij ook hier zijne keuze zij, het voorschrift der grondwet omtrent de leden, die de koning benoemt, zich niet ten voorbeelde zal nemen, en niet steeds de aanzienlijksten zal afvaardigen, dat is, de meest geëerden in hun gewest door onafhankelijkheid van hunne fortuin en stand, door vastheid van hunne staatsburgerlijke beginselen, door eerlijkheid van hun karakter, en door lof van hunne talenten en kundigheden. Ook dit laatste vereischte zal hun inzonderheid bij hunne keuze op het hart behooren te wegen; want zijn er vele geleerde gekken, gelijk het gemeene spreekwoord zegt, er zijn ook velen, die daarom gekken zijn, omdat zij niet geleerd zijn, omdat het hun aan de noodige kennis ontbreekt, en zij dikwijls ijdel tuiten over staat en staatsregt, terwijl zij nog niet weten wat staat, of wat regt is.

Dan, keeren wij terug tot het betoog onzer stelling, dat de eerste kamer het evenwigt in den staat bij het geven der wetten kan ophouden, en het kwaad verhinderen, dat of 's Lands regering of tweede kamer hier ooit zou kunnen veroorzaken.

De koning zendt zijne voorstellen van wet aan de tweede kamer. Deze overweegt ze eerst in hare onderscheidene afdeelingen, en raadpleegt dan in openbare zitting en beslist. Zij kan hier de voorstellen zoo wel verwerpen als goedkeuren,

ren; en in dit verwerpen, in deze ontkennende daad vertoont zich hare magt het meest. Zij heeft hier geene andere wet, die haar gebiedt, dan haren eed en haar geweten. Hoe eerbiedwaardiger houding de tweede kamer vertoont, hoe minder gevaar de koning heeft van voorstellen te zien verwerpen, die heilzaam zijn voor het algemeen belang des staats. De eerste kamer is hier geheel werkeloos. Zij kan noch den koning, noch de tweede kamer met raad of daad bijstaan, en ik vrees bijna te veel gezegd te hebben, toen ik haar de bestendige controlehoudster noemde. Zij is het wel, doch alleen van de stellige daden, die de kamer verrigt, niet van hare weigeringen of ontkennende daden.

In Frankrijk heeft de koning de keus, aan welke der kamers hij zijne voorstellen wil doen, aan die der pairs of der afgevaardigden, met uitzondering der wetten op de belastingen.

Dezelfde verordeningen vinden wij in de beijersche staatsregelingen tit. VI. art. 18. (Dufau II. 242) en in de wurtembergsche art. 178. (Dufau II. 300.) ook van Baden, art. 60. en in die van Hessendarmstad art. 67. 76.

Intusschen, als de tweede kamer den koning eerbiedig verzoekt, zijn voorstel in nadere overweging te nemen (art. 110), dan verwerpt zij vooreerst geene wet, maar slechts een voorstel, het-

hetwelk zelfs door hare goedkeuring nog geene wet zou geworden zijn, en ten tweede, zij verzoekt den koning niet zoo zeer het geheele voorstel terug te nemen, als wel in nadere overweging te nemen.

Het is geene spitsvondigheid, dat wij dit zeggen. De koning, die door zijne staatsdienaren en lasthebbers de meening der kamer heeft verstaan, en door hare aanmerkingen de redenen weet van hare weigering, kan den volgenden dag een gewijzigd voorstel doen, waarbij de aanmerkingen moeten vervallen, die de kamer vroeger in het midden bragt.

Heerscht er door omstandigheden, die wij ons vleijen, dat nooit mogen plaats hebben, een volstrekte onwil bij de kamer om goed te keuren, hetgeen de koning ten nutte des lands oordeelbaar denkt, dan blijft er toch één hulpmiddel over. De koning kan de kamer reeds na eene zitting van drie weken sluiten. « *Wanneer hij oordeelt, dat het belang van het rijk niet vordert, de vergadering langer bij één te houden;* » art. 100.

Heeft het verlichte onpartijdige meerendeel des volks, dat stilzwijgend ooggetuige is geweest van de handelingen zijns minderdeels, bij zichzelf afgekeurd, wat de kamer verrigtte, het zal dan gewis het hoofd des staats zijne belangstel-

stelling en genegenheid toonen, en zoo veel mogelijk waardiger afgevaardigden voor de afgaande trachten te zenden, die niet verwerpen, om door het handgeklap eens woesten hoops begroet te worden, dat altijd lust in onlust schept, maar die den eerlijken moed hebben, om zonder schijn van vleijerij of zonder vrees voor dagbladschrijvers, ja te zeggen, op hetgeen de koning met overleg des raads van state aan de kamer voorstelt. Doch mogte het tegendeel gebleken zijn, en alle de welgezinden onder het volk het gedrag der afgevaardigden goedkeuren, dan zal de regering van hare zijde hare dwaling edelmoedig belijden, en uit eigen beweging voorstellen intrekken, die met het welzijn van allen strijdig schijnen. En het valt niet zoo moeilijk, het oordeel der verstandigen en welgezinden te weten. Men vrage slechts, wat orde, wat vrijheid, wat welvaart gebiedt, en men kent tevens hun gevoelen. Doch uit opgeruide petitiën, door gemeenen uit domheid, door aanzienlijken uit haat geteekend; of uit dagbladen, waar twistzuchtige partijgeest de pen bestuurt, die echte volksmeening te gissen, dat is zoo dwaas, als het gevaarlijk is.

Maar gaan wij verder, en stellen wij het vermogen der eerste kamer, die tot hiertoe bijna te veel in de schaduw stond, in helderer licht.

Waar de grondwet in haar' volksgezinden geest,
bij-

bijna alle andere staatsregelingen te boven gaat, en zelfs aan de tweede kamer het regt geeft, om voorstellen aan den koning te doen (art. 115), die aangenomen wordende, kracht van wet verkrijgen (art. 119), dáár is het inzonderheid, dat zich dit heilzame gezag der eerste kamer op eene weldadige wijze kan doen gelden.

In bijna alle de geschreven staatsregelingen (en deze aanmerking moeten wij vooraf laten gaan) wordt wel aan de staten generaal het regt gewaarborgd om *voorstellen* of *propositions* aan den vorst te doen, even gelijk in onze grondwet (art. 113), hetwelk in hare overzetting bezigt: *le droit de faire des propositions au roi*. Maar alleropmerkelijkst is het onderscheid, dat onze grondwet kenmerkt in de uitwerking dezer voorstellen. In Frankrijk (chartre art. 19) en in de meeste duitsche constitutien wordt door zulke voorstellen, die met bondige redenen behooren bekleed te zijn, de vorst eerbiedig verzocht eene wet te willen ontwerpen, overeenkomstig den inhoud des ingedienden voorstels en dan zulk een ontwerp bij de staten generaal te brengen. Bij ons integendeel is het *voorstel* zelf (*proposition*) reeds ontwerp van wet, dat niets anders noodig heeft dan de bekrachtiging des konings, om terstond van ontwerp eene wezenlijke wet te worden, en het woord *wetten* in art. 70, of beter *les projets de lois* in de vertaling, bete-

teekent niets meer, dan *voorstellen of propositions* in art. 113 en volgende, vergeleken met art. 119.

Een gewigtig regt voorwaar ! Edoch aan den anderen kant mogen dezelfde staten nooit eenig voorstel doen, hetwelk niet reeds na gehouden beraadslagen ontwerp van wet is geworden. Zij mogen dus den koning niet uitnoodigen, hoe beleefd ook de vorm dier uitnoodiging moge zijn, gelijk in Frankrijk en elders, om eene wet aan hen voor te stellen over onderwerpen, die zij misschien zouden afgekeurd hebben, als zij ze wel doordacht hadden, en het schitterende en groot-sche derzelve hunne verbeelding niet te zeer had weggesleept.

En heeft onze grondwet dit verhoed, hare voorzorg tegen de uitgelatenheid der vrijheid, die zij waarborgde, is niet minder voorzigtig geweest. Heeft de heerschende tijdgeest, altijd gevaarlijker naarmate hij verleidelijker is, de tweede kamer bewogen tot het in vorm van ontwerp brengen eens voorstels, dat voor vorst en volk heilloos zoude kunnen zijn, dan treedt de eerste kamer als verdedigster des regts tusschen beiden, en weert de aanvallen af, die zulk een ontwerp op den troon beoogde ; want alle voorstel wordt met een wettig formulier aan haar toegezonden, en vindt zij geene genoegzame reden om het den koning aan te bieden, dan keurt zij het onherroepelijk af, zendt het terug, en de
ge-

geëerbiedigde persoon des konings wordt niet gemoeid.

Naarmijn inzien zal in onzen toestand van zaken de eerste kamer niet ligtelijk voorstellen der tweede kunnen goedkeuren: want er is bij ons een staatsligchaam, hoedanig het Fransche chartre in dezen voortreffelijken zin niet kent. Ik bedoel den raad van state. Geen ontwerp van wet mag aan de staten-generaal worden voorgesteld, of deze raad moet het in overweging hebben genomen. Deze eisch zet aan de ontwerpen van koningswege reeds een gezag bij, dat de ontwerpen namens de kamer ten eene maal missen. Het is waar, de koning kan ook dezelve wetten voordragen; al heeft de raad ze afgekeurd, doch hetgeen hij kan doen, zal hij dat hier ligtelijk doen? Is het waarschijnlijk, dat de vorst, die zelf deze zijne raadslieden kiest en benoemt, gelijk hij ze weder ontslaat en andere kiest, hunne aanmerkingen, die nooit dan welgezind kunnen wezen, onbehartigd zal laten, en het plegtige: *gehoord den raad van state* tot eene ijdele formule maken? Daarenboven, wyl de persoon des konings niet alleen onschendbaar moet blijven, gelijk hij is, maar ook als de bron moet beschouwd worden, van waar al het goede zich over den staat verspreidt, zal niet het wufte volk soms muitend vragen, waartoe alle oppermagt is overgedragen? ook om de-

D

20

ze reden moet de eerste kamer steeds zorg dragen, dat eer de koning, dan de tweede kamer, de ontwerper en voorsteller zij van heilzame wetten. Houdten de oudsten of aanzienlijksten des volks de eere des vorsten niet op, wie zullen het dan doen? Hun gedrag moet geheel de natie tot een luisterrijk voorbeeld zijn. Het is dus het welbegrepen belang der regering, om zich niet te laten verleiden door het onbestemde woord van *aanzienlijke*, hetwelk men te dikwijls op *geboorte* alleen wil toegepast hebben, maar bij elke keuze strengelijk te letten op rijkdom van wetenschap, op achtbaarheid van gedrag, en op beproefde godsdienstige gezindheid. Dit laatste vereischte is misschien wat ouderwets in een' zoo verlichten tijd; doch ik laat anderen hunne gedachten vrij. Ik zeg mijn eigen gevoelen, en zou den staatsdienaar niet bespotten, die zich eens bij zijn' koning en meester verontschuldigde, om met een' ambtenaar te werken, wiens vrijgeesterij door zijne schranderheid doorstraalde. Zoo als onze gedachten zijn, zeide een groot staatsman uit de oudheid, zoo zijn onze werken!

Hoe minder gelegenheid nu de eerste kamer heeft om naar buiten te schitteren, hoe meer zij zich door innige verdiensten waardigheid moet bijzetten. Niet bij den gewonen en rustigen gang van zaken, maar in onstuimige tijden leeren wij eerst hier de noodzakelijkheid van inzien.

De

De grondwet van het jaar 1815 smeetde voor de tweede kamer een wapen, dat meer dan vuur en staal kan treffen en wonden. Zij gaf haar de vrijheid om met open deuren te vergaderen, en ten aanhooren der nieuwsgierige menigte, redevoeringen te houden. Tot hiertoe maakte wel de achtbare vergadering een onschuldig gebruik van deze vergunning. Er worden, wel is waar, door sommigen vele en lange redevoeringen gehouden; doch wijl ze te huis zijn opgesteld, en de spreker ze meestal voorleest, kunnen zij geene bijzondere uitwerking hebben; en spreken, of liever, lezen eenigen na elkander, wier gevoelen onderling uiteen loopt, dan zijn die redevoeringen geene wederleggingen van de bewijsredenen des vorigen sprekers, maar altijd breede ontwikkeling van eigen meeningen; want het geschreven opstel, dat men zich vleit in netten stijl gebragt te hebben, kan die onverwachte inlasschingen niet lijden, of de spreker bezit er de vereischte vaardigheid niet toe. De redenaars hebben, zonder dwaze eigenliefde te bezitten, toch te veel ontzag voor zich zelve, om den schijn te geven van zich eenigzins door de betere redenen van anderen te laten overreden, en al waren zij ook overtuigd geworden, zouden zij toch voor de eere van hun opstel geen ja kunnen zeggen, als zij vooraf in lange redenen de noodzakelijkheid hadden betoogd van neen te moeten zeggen. Voor sprekers dus, zijn de redevoeringen onderling

D 2

over-

overbodig. Die in het geheel niet spreken, en het nalaten, omdat zij niet durven, of omdat zij er geen nut in zien, willen even min den schijn op zich laden van hunne stem te doen afhangen van het voorgelezen geschrift der redemaren, en hebben ook daarom dikwijls vooraf te ijveriger in de afdeelingen zich vóór of tegen verklaard.

Maar als er eens, gelijk wij zoo even begonnen te zeggen, een booze geest in de achtbare vergadering indrong, die de gemoederen verdeelde, en dan de geweldigen onder de leden, die altijd den grooten volkshoop op zijde hebben, dit in het openbaar spreken tot middel gebruikten, om onder schoonklinkende uitdrukkingen valsche en gevaarlijke meeningen te verspreiden, zoude men dan bijna niet mogen vragen, of die leden der vergadering, die in 1815 hun gevoelen over de herziene grondwet moesten uitbrengen, wel geheel te onregte zich verklaarden tegen dat openlijk beraadslagen, waarvan in de grondwet van 1814 geene melding was gemaakt, en dat strijdig was met onze zeden en gewoonten? Men zegge niet, dat missehien de uitbrengers van dat rapport onverlichte aanklevers van het oude waren. In 1795 dachten de representanten van Amsterdam er niet anders over. In hun adviss over de nationale conventie, uitgebragt door den heer J. H. van Swinden, lezen wij :

wij : « Het vergaderen met open deuren komt
« mij voor aan vele zwaarigheden onderhevig te
« zijn ; men heeft in Frankrijk de nadeelige ge-
« volgen daarvan ondervonden. » Ja ! stellen wij
ons voor een oogenblik het geval voor oogen , dat
inzonderheid de leden uit sommige zuidelijke ge-
westen des rijkz zich het meest op den voor-
grond plaatsten , en vreemde staatsbegrippen wil-
den doordrijven , en zich van de fransche taal als
het krachtigste wapen bedienden ! wat zouden de
leden der noordelijke gewesten kunnen doen ?
Zij zouden of moeten zwijgen , en het vermoeden
op zich laden , van niet te kunnen antwoorden ,
of zij zouden moeten spreken ; maar in welke taal
zouden zij spreken ? Bezigen zij hunne moeder-
taal , dan veinsden welligt velen , hen niet te ver-
staan , en hunne redevoeringen zouden aan stem-
men des roependen in de woestijne gelijk zijn ;
of volgden zij uit schikkelijkheid na , en poog-
den ook zij hunne vaderlandsche denkbeelden in
vreemde taal uit te drukken , dan zouden zij eene
misdad doen. Zij zouden zich zelve en ge-
heel het volk beleedigen. Is eene natie denk-
baar zonder nationale taal ? en zal in de verga-
dering des volks niet de taal des volks worden
gebezigd ? Of zal de ijdelheid zoo ver gaan , dat
men ook dáár wil toonen , hoe gemakkelijk het
valt vreemden na te bootsen , en vaderlandsche
gezonde gedachten in fransche denkbeelden over
te gieten , en met de taal welligt de zaak zelve

prijs te geven? Vertrouwen wij dat onze vrees ongegrond blijve! Maar mogt ooit de tweede kamer zulk een schouwspel opleveren, en er uit haren boezem voorstellen oprijzen, die aan vreemde begrippen en vreemde taal hunnen oorsprong verschuldigd waren, dan zal het de heilige en dure plicht der eerste kamer worden, om met godsdienstige en vaderlandlievende gezindheid den koning en de kern des volks, die zij inzonderheid vertegenwoordigt, tegen het onheil, dat hen dreigt, te verdedigen. Dit is hare edelste bestemming! Het is waar, al liet ook zij zich wegslepen in den maalstroom, nog blijft den koning de vrijheid onverlet, om met ernst te weigeren, wat men onstuimig vraagt. Maar duldt de veiligheid des staats, dat het zoo ver kome, en de koning gedwongen worde te weigeren, hetgeen de meerderheid van stemmen der vergadering hem door redevoeringen en nieuwspapieren opdringt, de wensch en de wil des geheelen volks te zijn?

- Ik heb met opzet in het breede ontvouwd, wat staten-generaal waren, omdat er te gelijk mijn gevoelen in vervat moest zijn, waarom ik hen geene *bepoegde magt* konde noemen, hoedanige art. 161 bedoelt.

Wij gaan over tot de ontwikkeling van een ander bewijs voor ons gevoelen.

Wat

Wat zijn *verzoeken*, die ieder ingezeten het regt heeft om schriftelijk in te dienen, mits hij ze met zijn' eigen naam onderteekene? Het art. 161 voegt geene de geringste beschrijving bij het woord *verzoeken*. De fransche overzetting bezigt het woord *pétitions*, waarvan de dictionnaire de l'academie zegt, op het woord *pétition*: « en appelle depuis quelques années du nom de *pétitions* une demande adressée à une autorité supérieure pour obtenir ou une *grace*, ou le *redressement* de quelque grief; » eene verklaring, waaruit noodwendig volgt, dat of de vervaardigers van den dictionnaire de zaak niet kennen, of dat de petitionarissen zelven het woord vreeselijk misbruiken, als zij nieuwe wetten en instellingen, of vernietiging van bestaande, vragen, en om klem te geven aan hunne verzoeken, duizenden en tienduizenden de pen in de hand geven. Ik werp mij zelven tegen: de dictionnaire de l'académie, dien ik nasla, is van 1811, en de woorden hebben soms naar gelang der onderscheiden tijden, ook onderscheiden beteekenis. Maar noch Blackstone, als hij over het engelsche regt spreekt, noch eenige der duitsche constitutien boven vermeld, bezigen het in eenen anderen zin, dan de dictionnaire de l'académie van 1811.

Wij mogen niet ontkennen, dat, alhoewel de nederl. tekst de grondtekst is, echter het woord

D 4

ver-

verzoeken duidelijk eene vertaling is van het fransche *pétitions*, en niet omgekeerd: want *verzoek* is eigenlijk niet hetgeen de fransche taal *pétition*, maar *demande* noemt. In het plan van constitutie voor het volk van Nederland (12 november 1796) komt eene afdeeling voor: *van pétitien*, doch heeft alleen betrekking op de begrooting, die de staatsraad elk jaar moet opmaken van de penningen voor 's lands dienst benodigd. Ook in de staatsregeling van 1801 wordt in art. 60, *pétitie* in denzelfden zin gezegd, en in dien van de *begrooting*, geheel afgescheiden van het begrip van *verzoeken* en *voordragten*. Waarom ook in de fransche vertaling derzelfde staatsregeling bij Dufau, art. 60 is overgezet: *les pétitions extraordinaires*, en van art. 10 de woorden: « Ieder ingezeten heeft « het regt om verzoeken of voordragten aan de « daartoe bevoegde magt in te dienen, » aldus luiden: « chaque citoyen a le droit d'adresser par écrit des *demandes* et des *propositions*. » Onze grondwet van 1814, die hollandsche instellingen bedoelde, en aan fransche omwentelingsbegrippen niet dacht, dacht ook niet aan *petition*, noch in den franschen, noch in den engelschen zin, en kon er ook niet aan denken. In den franschen zin niet, omdat zij aan de staten-generaal het groote voorregt gaf van uit hun midden voorstellen te doen aan den vorst, en deze zich dus te veel aan de nationale be-

lan-

langen zoude laten gelegen leggen om uitnoodigingen en aanmaningen te behoeven, en in den engelschen zin kon zij er niet aan denken, wyl ze aldaar de vrucht zijn van volks bijeenkomsten, die tegen onze zeden en instellingen aandruischen.

Toen in 1815 de zuidelijke gewesten, die sedert 1793 fransche departementen waren geweest, gevoegd werden bij de hollandsche vereenigde gewesten, die zich steeds moedig verzet hadden tegen de fransche geweldenarij, moesten er ook van lieverlede fransche begrippen in onze grondwet opgenomen worden. Fransche begrippen zag ik, ofschoon wij van België spreken. Belgische begrippen bestonden er niet, en konden er ook niet bestaan. Men wijte dit niet aan de belgen, noch beschouwe het als een' trek van karakterloosheid. Gedurende twee eeuwen waren zij door noodlottige omstandigheden eerst een deel van het spaansche, toen van het oostenrijksche, en eindelijk van het fransche rijk geweest. Tusschen beiden hadden ook engelsche en hollandsche legers het land langen tijd in bezit. Zij waren dus, gelijk de regtsgeleerden zouden zeggen, steeds *alieni juris* geweest, en hadden nooit magt over zich zelve uitgeoefend. Onder het fransche bestuur, en dit zij ter eere van hunne gemakkelijheid van bevattig gezegd, vereenzelvigden de voornamen

onder hen zich zoo snel en zoo vaardig met de fransche natie, dat zij op de taal na, die de vlaminger en brabantier en antwerpenaar niet verleeren konden, geheel franschen schenen, en in het slim beleid van zaken, in dapperheid op het oorlogsveld, in trouw aan den keizer zelfs voor het meerendeel der fransche natie niet behoefden te wijken. Of heeft van Damme geen kriegsroem behaald? en zijn Stassart en De Celles geene landvoogden geweest, zoo bezorgd en zoo ijverig, als Frankrijk ze immer in die dagen zijner overheersching wenschen kon?

Het was dus een noodzakelijk gevolg, hetwelk niet te vermijden was, dat de belgen, toen hun eindelijk het geluk te beurt viel, om mede iets te zeggen te hebben in eene staatsregeling, niet den ouden tijd van voor twee eeuwen terugdachten, — zij hadden welligt de geschiedenis hun veroverden lands weinig beoefend, — maar alleen dachten aan hetgeen hen het laatst heugde — aan Frankrijk. En, gelijk het eene eigenschap onzer natuur is, dat wij nog altijd meer verlangen, dan ons wordt gegeven, doch door onze begeerlijkheid somtijds zelfs verliezen, wat wij hadden, zoo ging het ook hier. Het fransche petitie-regt moest niet alleen in onze grondwet worden nagevolgd, maar zelfs in weerwil van de wet, die het op eene voorzigtige wijze bepaalde, en waarin men toen gereedelijk be-

rust-

rustte, moest er eene beteekenis en kracht aan gegeven worden, waardoor bijna het tegenovergestelde werd veroorzaakt van hetgeen men bedoelde, en terwijl men alles meende verkregen te hebben, niets verkreeg; want, al wordt op dit oogenblik de achtbare kamer als bestormd door petitien, indien het petitie-regt aan de kamer niet bij de wet is gewaarborgd, beteekent de onwettige daad niets. Zij is in zichzelf nietig en van geene waarde; en het misverstand eener wet, hoe oud het ook zij, kan nooit eenig regt te weeg brengen. Zoo spoedig de dwaling wordt aangewezen, moet ook het kwaad hersteld worden. Verjaring geldt hier niet, even zoo min, als zij in misdaden behoorde te gelden.

In België, in de zuidelijke gewesten verstaat men door petitien « het regt van ieder ingezetene om aan de tweede kamer alles te verzoeken, wat immer het voorwerp onzer wenschen kan zijn, over zaken van algemeen belang. Het is geen staatkundig regt, het is geen deel der oppermagt (wij vertalen hier de woorden van den heer Surlet de Choquier), want zonder onderscheid noch van jaren noch van sexe kan dit regt door een iegelijk worden uitgeoefend.” En in dezen zin is dan ook het petitie-regt door vrouwen zoowel als door mannen, door kinderen zoowel als door volwassenen, door gemeenten zoowel als door aanzienlijken, met geestdrift uit-

uitgeoefend. Vrouwen en kinderen hebben de regtspleging van gezworenen, onafhankelijkheid der regterlijke magt, vrijheid van onderwijs, verantwoordelijkheid van ministers gevraagd.

En hoe men er ook mede spotte, zij hebben dit te regt gedaan, als art. 161 het veroorlooft, en de Choquiersche uitlegging den toets kan doorstaan.

Waarom zouden jonge meisjes niet om vrijheid van onderwijs mogen vragen? De geestelijkheid, die voor de eeuwige belangen zorgt, en zich ergert, op de tijdelijke geen invloed genoeg te hebben, was van allen tijde die kinderen der onschuld bovenmate genegen! Waarom zullen opgroeiende knapen niet zoowel als grijzen van dagen de verantwoordelijkheid van ministers vragen? Zij worden op deze wijze van kinds af gevormd voor de kennis van het staatsregt, en leeren vroegtijdig de wapenen hanteren tegen vorstendienaars!

Doch laat ons de geschiedenis van dit regt opsporen, om zonder vooringenomenheid of vooroordeel het besluit op te maken.

Het is uit Engeland, dat dit regt afkomstig is! uit dat Engeland, van waar de waanzin der volken des vasten lands zoo vele instellingen heeft gehaald, zonder te bedenken, gelijk de kruidkundige doet, die vreemde planten wil overbren-

brengen, dat de gesteldheid des gronds in onafscheidelijke betrekking staat tot de vruchten, die hij teelt. Het zoude een afzonderlijk onderzoek waardig zijn, hoevele nadeelen dat onvoorzigtig navolgen der engelschen, dat wij anglomanie mogen noemen, bij andere volken heeft te weeg gebragt.

Het regt van petitie ligt in de grondbeginselfen der engelsche staatsregeling, op welke men het zeggen van Scipio, betreffende Rome, kan toepassen: « dat het niet het werk van één mensch of van één' tijd, maar van eeuwen is; » doch de godsdienst als den schutsmuur te beschouwen, waartegen alle geweld stuit, dat ligt ook in de engelsche staatsregeling: maar aan het optrekken van zulk een' schutsmuur heeft het overige Europa, toen het zich herscheppen wilde, niet gedacht, als of het vaste land er te zwak toe ware.

« Wij weten, en wat nog beter is, wij gevoelen het innig, » zegt Burke (*), wiens getuigenis niemand zal wraken, « dat godsdienst de grondslag is van alle burgermaatschappij en de bron van alle goed en allen troost. In Engeland zijn wij er zoo van overtuigd, dat, hoe ook de waanzin van het menschelijk verstand en de loop der tijden de zuivere godsdienst mogte over-

(*) Reflexions on the revolution in France. Lond. 1790. bl. 134.

« overtrekken met den roest van bijgehoovigheid ;
 « echter negen en negentig honderdste der en-
 « gelsche natie nog dien roest zou kiezen boven
 « ongondisterij. »

Gelijk de koning beden deed voor geld en bij-
 stand , zoo deed het volk , in de gemeenten ver-
 zameld , beden voor vergunningen en regten. In
 dien zin deed de kamer der gemeenten hare
petition of rights aan Karel I. in 1625 (*),
 gelijk niet lang daarna het parlement aan Crom-
 well bijna de oppermagt gaf bij eene acte , die
 men *petition of advise* noemde (†).

In dien tusschentijd had het misnoegde volk
 in de onlusten , die het onthoofden des konings
 voorafgingen , het regt van petitien dermate mis-
 bruikt , dat , bij het herstel van zaken in 1660 ,
 die beperking werd gemaakt , die Hallam zelf
 niet aarzelt goed te keuren (§). Namelijk het
 statuut luidde : « dat geene *petitie* of *adres* aan
 « den koning , of aan een der beide huizen van
 « het parlement , door meer dan tien personen
 « mag worden aangeboden , noch dat iemand meer
 « dan twintig personen zal mogen bewegen , hun-
 « ne hand te zetten onder eene petitie voor ver-
 an-

(*) Zie Hallam *constitutional history of England* Deel II. 23.

(†) Hallam t. a. p. II. 422.

(§) III. 35, vergelijk er mede Blackstone *comm. sur les lois anglaises* (fransche vertaling) I. 248.

« anderingen in zaken, die bij de wetten van
« kerk of staat zijn vastgesteld, ten zij drie vre-
« deregters of de meerderheid der groote jury
« de petitie vooraf hebben goedgekeurd.” Niet
lange jaren daarna zien wij niet te min hetzelfde
misbruik hernieuwd; want hoe billijk ook de
kLAGTEN des protestantschen volks waren tegen
eene in de daad katholieke regering — de ei-
schen der menigte, om bij wijze van petitie te
verkrijgen, hetgeen de constitutie van de gunst
des vorsten wilde doen afhangen, waren onge-
oorloofd, en strijdig met de wet. Het is weder
de vrijgezinde Hallam, wiens getuigenis wij hier
mogen inroepen. (*)

Vragen wij nu: wat dan in Engeland eigenlijk
door *petition* als regt van elken burger wordt
verstaan? Blackstone zal het ons zeggen, en
tevens, door zijne beschrijving des woords, lee-
ren, dat hij niet zoo verre gaat als onze neder-
landsche staatsleeraars in de tweede kamer: « In-
« gevalle,” zegt hij, « van eene niet gemeene
« beleediging, van eene buitengewone inbreuk
« op regten, die wij boven hebben vermeld, en
« wanneer de gewone loop der justitie geene
« hulpmiddelen meer heeft, om er in te voor-
« zien, is er nog een *vierde* subsidiair (gelijk
« hij boven *drie* had opgenoemd) regtsmiddel,
« dat

(*) Hallam t. a. p. II, 188.

« dat aan een iegelijk toekomt ; namelijk : *het middel van petitie aan den koning of aan een der huizen van het parlement* (*). »

Blackstone bepaalt dus het regt van petitie tot de handhaving van de geschonden vrijheid. Wij breiden het uit tot het regt, om vernietiging te vragen van gewijsden, en om vreemde instellingen op te dringen bij eene enkele wet.

Maar neen ! ik wil niet achter Blackstone schuilen. Ik beroep mij op den volksgezinden baron de Stael, dien waardigen zoon eener schrandere moeder. Men leze den laatsten zijner brieven over Engeland, alwaar de engelschgezinde franschman de beraadslagingen in de kamer der gedeputeerden te Parijs op spotachtigen toon vergelijkt met de engelsche in het parlement. Het spreekt van zelf, dat hij het regt van petitie verdedigt; maar toont hij niet tevens aan, dat het met de petitien gelegen is gelijk met de jurij: dat het engelsche staatsbestuur er grondstoffen voor bezit, die wij missen? — Hoeren wij hem zelven. (†)

« Gij zult mij vragen, of ik dan begeeren zou, dat het regt van petitien, zoo als men hetzelve in Frankrijk oefent, vernietigd wierd. « Ongetwijfeld neen: zoo lang de kamers zelven
« gee-

(*) I. 168.

(†) Bl. 292. nederl. vert.

« geene voorstellen mogen doen, is het beter,
« dat men zulks toesta aan elk zonder onder-
« scheid, die eene petitie met den post mogt wil-
« len inzenden, dan dat men de burgers van
« alle regt, om iets te vorderen, beroofde;
« maar, als men de rede volgde, had men de
« vrijheid, om uit eigen beweging iets voor te
« stellen, aan de kamers weder te geven, waar-
« aan al de voorschriften van het gezond ver-
« stand haar toekennen, en men kon den last,
« om de wenschen der burgers uit te brengen,
« aan hunne afgevaardigden opdragen.

« In Engeland doet men zulks inderdaad. El-
« ke petitie moet door een parlaments-lid inge-
« bracht worden, hetwelk ze, naar de omstan-
« digheden, ten onderwerp van eene motie ma-
« ken kan, of ze, met een bloot verzoek om le-
« zing, op het bureau kan nederleggen. Zulks
« waarborgt de kamer tegen beuzelachtige of on-
« tijdige petitien; en de wettige eischen zijn wel
« zeker van voorspraken te vinden. De petitie
« wordt slechts als een stuk beschouwd, dat ter
« ondersteuning van de motie van zulk of zulk
« een lid verstrekt, wien alleen dan de ontwik-
« keling van dat voorstel toekomt; en, zoo als
« ik reeds in het vorige heb gezegd, de ware
« zin, dien men in Engeland aan het regt van
« petitie hechten moet, is die van bijeenkomst,
« om over de bezwaren te raadplegen, welke

E

« men,

« men, of voor de beide parlamentshuizen, of
« voor den koning, wil openleggen.”

De petitie is de slotsom der beraadslagingen, die in de volksbijeenkomsten hebben plaats gehad. Het is dus eene uitgedrukte, met beweegredenen gestaafde wensch, en . . . wie dient ze in? Een der leden van het parlement zelf, wiens achtbaarheid en rang ten waarborg kan zijn, dat hij niet eenig verzoek zal indienen, hetwelk de eere der kamer en des konings te na komt, of alle doelmatigheid mist, gelijk in Frankrijk, waar men verlof durft vragen, zijne schoonzuster te trouwen, of eene belasting te heffen op het weelderig bezit van schoothondjes!

Hoe grooten invloed de engelsche en noord-amerikaansche staatsbegrippen hebben gehad op de fransche omwenteling, en deze weder op de hollandsche zeden en denkwijze, weet ieder, die de geschiedenis niet uit kortbegrippen, of uit beautés de l’histoire heeft leeren kennen. Het sprak dus van zelf, dat de staatsregelende vergadering in Frankrijk, in 1789, ook het regt van petitie moest ter harte nemen, terwijl men vroeger de zaak niet kende, en er zelfs geen woord voor had.

In de zitting van 9 mei 1791 bragt Chapelier, in naam van het comité voor de constitutie er
een

een rapport over uit, dat ten bewijze kan dienen, hoeveel moeite het inhield, om er zich een helder denkbeeld van te vormen, en hoe de ijverhoofdige jacobynen zich tevens die gelegenheid te nutte maakten, om het petitie-regt die misdadige strekking te geven, waarvoor het zoo uitnemend vatbaar is. Het verslag, dat Chapelier uitbragt, stelde wel als beginsel, dat het regt van petitie het regt is, dat de *werkdadige* (*active*) burger heeft, om zijne wenschen uit te drukken aan den koning, aan het wetgevend ligchaam, aan de administrateurs over onderwerpen van beheer of regeling; doch het eischte evenwel, eigen onderteekening van elken verzoeker; sloot alle staatsligchamen of burgervereenigingen buiten; en liet geene dan actieve burgers, of die iets in de belastingen betaalden, tot het genot van dit regt toe. Deze laatste bepaling inzonderheid was een steen des aanstoots voor hen, die het laagste gemeen tot werktuig hunner despotieke oogmerken wilden bezigen, en door deszelfs gewapende hand eischen, wat de eischer niet begreep. Daarom vlogen ook terstond Pethion, Robespierre en Gregoire op, en fasten het verslag met vinnige redenen aan. Welk een onverstand, zoo heette het, om onderteekening te eischen, terwijl zoo vele voortreffelijke burgers, wier heldere inzichten men zou missen, niet schrijven konden! welk eene onregtvaardigheid; om in een' staat van algemeene gelijkheid

werkdadige burgers te onderscheiden, terwijl er in Parijs alleen op de zesde verdieping zoo vele arme burgers woonden, die in staat waren, om zeer goede adviezen te geven! De tribunes klaptten in de hand, en het rapport viel in zooverre, dat in de constitutie, die in september 1791 in haar geheel werd aangenomen, aan allen zonder onderscheid veroorloofd werd, petitiën in te dienen, door ieder in het bijzonder geteekend (*).

En hoe werkdadig was reeds eenige weken daarna het besluit van 10 mei, waarbij dit petitië-regt aldus was toegestaan, om een deel der constitutie uit te maken!

De schrandere vriend van mevrouw Campan, de heer Beaumetz, had nog bij de beraadslagingen durven beweren, dat het regt van petitië, dat bijna bovennatuurkundig is in zijne betekenis, [van weinig gewigt is in een vrijen en vertegenwoordigd wordenden staat, omdat de burgers er altijd door andere middelen in kunnen voorzien, die nagenoeg dezelfde uitwerking hebben; te weten, dat er geene petitië is, van welken aard ook de inhoud des verzoeks zij, die niet door de vrijheid der drukpers zou kunnen ver-

(*) Zie *choix des rapports opinions et discours prononcés à la tribune nationale, depuis 1789*. T. V. 219. Vergelijk ook *collect. des constit.* Vol. I. constit. de 1791.

vervangen worden; want dat in een rijk, zoo uitgebreid en volkrijk als Frankrijk, waar het zoo moeilijk valt een zeker getal van stemmen bij elkaar te vereenigen, die in eenige verhouding zouden staan tot de meerderheid der natie, een goed geschreven boek, in welke taal dan ook, en door wien uitgegeven, veel meer licht kan verspreiden en indruk maken op den volksgeest, en dus krachtadiger de wetgevers en hoofdambtenaren tot eenig besluit brengen, dan ooit petitie zou kunnen doen, geteekend door een groot getal van burgers, wie zij ook mogten zijn.

Onverstandig scheen deze verstandige gedachte in een tijdstip, waarin men des te redeloozer handelde, naarmate men de rede meer vergoode. Reeds den 17. julij daaraan volgende drong eene ontzagchelĳke menigte, door de hoofden der clubs aangehitst, in het Marsveld te zamen, om op het altaar des vaderlands eene petitie te tekenen, en aan de staatsvergadering aan te bieden: ten einde den troonsafstand aan te nemen, dien de koning door zijne vlugt gerekend moest worden gedaan te hebben; een nieuw staatsregelend ligchaam bijeen te roepen, om tot de regtspleging *des schuldigen* op eene echt nationale wijze over te gaan; en inzonderheid de uitvoerende magt op nieuw te regelen (*). Nog was de

(*) Montgaillard *histoire de France* II. bl. 390.

de eerste constitutie niet aangenomen, zelfs niet voltopid, en reeds durfde de oproerige hoop door het pas toegestane regt van petitie de grondslagen ondermijnen, waarop zij gevestigd zou worden. Hoe onmenschelijk moest de wijsgeerige dweeper Bailly boeten, en om het leven gebragt worden, omdat hij tegen de oproerige bende de wetten inriep. en aan La Fayette orde gaf, om ze met geweld uit één te drijven (*)! Evenwel zij het verre van mij, uit die tijden des gewelds eenig ander bewijs te willen halen tegen het regt van petitie, dan dat de vergunning der wet een dekmantel te meer geweest is voor de ongehoordste boosheid en dreigendste eischen, waarbij de petitionarissen de vrije keus lieten tusschen een wreeden dood of onwillige toestemming.

Roederer zelf, die warme voorvechter der gelijkheid, tot dat hij graaf des keizerrijks wierd, mogt als procureur syndic voor de vergadering zijne vrees niet verbergen, toen de werklieden uit de voorstad, den 20. juni 1792, in vollen aantogt naar het paleis optrokken; « dat velen onder die welmeenende vaderlanders buiten hun eigen weten gebruikt werden, om *gewapender hand* een *adres* aan den koning aan te bieden, « hoedanige niet dan bij wege van eenvoudige petitie tot den koning of de andere gestelde magten behoorde te komen. (†)”

Hij

(*) Montgaillard IV. 159.

(†) Montgaillard III. 92.

Hij meende welligt niet, wat hij zeide; althans het volk drukte nog op denzelfden schandelijken dag de jacobijnenmuts op het buigzame hoofd des lijdelyken konings! En de zoogenaamde *petitie der 20,000*, die kort daarna uit verschillende departementen bij de kamer werd ingediend, om zich tegen dien ongeoorloofden opstand te verklaren, werd, in weerwil van het geroemde *petitie-regt* zelf, ter zijde gelegd; terwijl te gretiger de *petitie* werd gehoord, die de *maire Pethion*, uit naam van 48 sectien, en dus tegen de wet zelve, die persoonlijke teekening vorderde, aan de vergadering aanbood, *om het koningschap af te schaffen* (*). Doch hoe durf ik, van dien tijd sprekende, nog wetten noemen? wie anders dan de opgeruide hoop van duizenden *petitionarissen* veroorzaakte den 31. mei 1793, eenige maanden na 's konings moord, den val der girondisten?

Merkwaardig is hier de stoute taal van den onversaagden Lanjuinais, die zich twee dagen later, toen reeds zoovelen zich niet meer durfden vertoonen, openlijk verzette tegen de *petitie*, die hij lasterlijk durfde noemen, terwijl men hem van de tribunes, die in de vrije republiek over leven en dood beschikten, toegraauw-

(*) Montgaillard III. 128.

grauwde, « dat hij zelf het regt der petitiën
« aanrandde. » (*)

Geen wonder dus, dat het schrikbewind op
het einde van 1793, in zijne bloedige grondwet
onder de hoofdartikelen der inleiding (art. 52)
voorschreef:

« Le droit de présenter des petitions aux dé-
« positaires de l'autorité publique ne peut en
« aucun cas être interdit, suspendu ou limité; »
dat is, volgens de nederduitsche overzetting, te
Dordrecht bij E. Bonte 1795, toen zij vertaald
werd *ter navolging voor de inwoners van Ne-*
derland, blijkt het titelblad: « Het regt om
« aan de bewaarders der openbare magt verzoee-
« ken of eischen aan te bieden, mag in geener-
« lei geval verhoden, opgeschorst of bepaald wor-
« den, » De vaderlandlievende vertaler heeft,
met meer naïviteit, dan hij welligt zelf vermoed-
de, het woord *petitions* overgezet *verzoeken* of
eischen. Immers, verzoek was *eisch* in een' tijd,
toen men, al wederom bij wege van petitie (dat
voortreffelijke panaceum!) voorstelde, om onder
de wet op *de verdachten* ook hen te begrijpen,
die het gelijkheidschennige woord *vous* in plaats
van *toi* durfden gebruiken (†).

Nooit

(*) *Choix des rapports* XII. 1214

(†) Vergelijk *choix des rapports* XV. 258.

Nooit werd eenige wet zoo driftig te baat genomen als deze: zij was, indien ik dat woord bezigen mag, de leverancier van slagtoffers voor de guillotine; maar het is hier de plaats niet, om dit met voorbeelden te staven. Zoodra het schemerlicht, dat rustiger dagen aankondigde, na den val van Robespierre en zijn' aanhang, begon door te breken, en er wederom eene nieuwe staatsregeling ontworpen werd: want niets schijnt gemakkelijker dan eene constitutie zamen te flansen, en eene geheele natie naar zeker getal artikelen te dwingen; toen werd ook het aangenomen petitie-regt wel nog gehuldigd; maar opmerkelijk is het, hoeveel omzigtiger de wet was, die het voorschreef, en hoe doordrongen zij scheen van de vrees voor alle de onheilen, die er vroeger door veroorzaakt waren.

« Tous les citoyens, » (zoo luidt art. 364 van de grondwet van 1795), « sont libres d'adresser
« aux *autorités publiques* des petitions, mais elles
« doivent être individuelles. Nulle association ne peut en présenter des collectives, si ce
« n'est les *autorités constituées*, et seulement
« pour des objets propres à leur attribution. Les
« *petitionnaires* ne doivent jamais oublier le respect dû aux *autorités constituées*. »

Wij mogen niet nalaten, hier op te merken, dat deze wet de *autorités constituées*, aan wie zij het regt van petitie vergunt, onderscheidt

van de conventie: want er wordt een afzonderlijk ligchaam ondersteld, tot hetwelk de *autorités constituées* zich moeten wenden, even gelijk ook de conventie zich zelve niet heeft kunnen bedoelen, toen zij, 12 juni 1795, het besluit nam: « aucune *autorité constituée* ne rependra le nom de révolutionnaire.” De generaal Bonaparte, die zich reeds vroegtijdig de moeite getroostte, om de landen, die hij overwon, eene staatsregeling te geven, nam bij vele andere artikelen ook deze bepaling in zijne cisalpijnische constitutie over, en voegde er nog ten overvloede bij: « Nul individu, ni aucune association particulière peut faire des pétitions ni représentations au nom du peuple, encore moins s'arroger la qualification de peuple souverain. La convention à cet article est un attentat contre la sûreté publique.” (art. 363. const. Cisalp. 1797) (*).

Hoe meer de omwenteling in zich zelve terug keerde, en gedurig herstelde, wat zij baldadig afgebroken had, hoe enger de grenzen van het petitierest omschreven werden.

In art. 85 van de constitutie van 1799, die wij de consulaire mogen noemen, lezen wij: « Toute personne a le droit d'adresser des pétitions »

(*) Zie *collection des constitutions*, IV, 262.

« tions individuelles à toute autorité constituée, et spécialement au tribunal. » Met name wordt juist dat ligchaam genoemd, bij hetwelk de petitien nooit aanleiding tot eenige wet konden geven: want het tribunaat overwoog slechts hetgeen de consuls voorstelden (art. 44,) en had geen regt om zelf ontwerpen te maken (*). Daarenboven geeft de uitdrukking van *toute personne* duidelijk te kennen, dat de verzoeker één moet zijn, en geene andere onderteekening dan van hem alleen wordt toegelaten. Wat ander bewijs behoef ik hiervoor bij te brengen, dan uit de ligurische staatsregeling, die twee jaren te voren door den generaal Bonaparte was ontworpen, in het 35gste artikel. « Tout individu peut présenter des petitions aux autorités constituées. Plusieurs individus peuvent aussi se réunir pour en présenter; mais alors elles doivent être signées individuellement » (†).

Hoe meer voorbeelden wij verder aanhalen uit die constitutie - barende tijden, hoe sterker in het

(*) « Les vœux qu'il manifeste n'ont aucune suite nécessaire et n'obligent aucune autorité constituée à une délibération (art. 29). » Ja het getal zijner leden, dat bij deze staatsregeling op honderd werd bepaald (art. 17) werd bij senaats besluit van 4 mei 1802, op de helft verminderd, (art. 77).

(†) *Collection des constitutions*, IV. 376.

het oog zal springen, dat, terwijl men het beginsel huldigde uit vrees voor den tijdgeest, men evenwel niet wist hoe een regt te beschrijven, waarvan men zich geen helder denkbeeld kon maken. Het ging onze staatsregeling van 1798 niet beter af. Geheel op den franschen leest geschoeid, terwijl wij voor honderd milioen onze vrijheid en onafhankelijkheid hadden gekocht, bepaalde zij in art. 17.

« Elk ingezeten kan zich bij request, adres, of met andere voordragt vervoegen, *bij zoodanige magten, waar hij zal geraden oordeelen.* Alle voordragten zullen persoonlijk en *niet gezamenlijk* geschieden, tenzij door lichamen, wettig zaamgesteld, en als zoodanigen erkend, en wel alsdan over onderwerpen, die tot derzelver erkende werkzaamheden behoren.”

Alhoewel wij niet twijfelen, of bij de woorden *niet gezamenlijk* heeft men gedacht aan het fransche *en nom collectif*, zal niemand, die nederlandsch verstaat, ontkennen, dat *niet gezamenlijk* beteekent, *niet met meerderen*, en dus slechts één voor zich eene voordragt mag doen. Of deze voordragt moest geteekend of in persoon worden aangeboden, drukt de wet evenmin uit, als zij de reden verstaanbaar maakt, waarom zij de woorden *elk ingezeten* bezigt, en in de voorgaande en volgende art. *ieder burger*.

Ook

Ook heeft men niet het onderscheid in acht genomen, hetwelk er is tusschen het fransche *addresser* en *presenter*. Het eerste eischt altijd toezending en dus geschrift; het tweede kan ook in persoon geschieden. Alleen de zoogenaamde grondwet van 1793 (art. 32 der inleiding) bezigt het woord *presenter*; die van 1795 herstelde uit de wet van 1791 het woord *addresser*.

Maar — om tot Frankrijk terug te keeren, — in 1804, toen de senaat het doel zijner instelling bereikte, en bij zijn raadsbesluit van 18 mei den eersten consul tot keizer der franschen verhief, werd het monarchaal beginsel hersteld, en het petitieregt bepaald tot de handhaving van ieders persoonlijke vrijheid, en van de vrijheid der drukpers.

« Toutes les personnes arrêtées et non mises
« en jugement après les dix jours de leur arrestation, peuvent recourir, directement par elles, leurs parens, ou leurs représentans, et
« *par voie de petition* à la commission sénatoriale de la liberté individuelle, art. 61.

« Les auteurs, imprimeurs ou libraires, qui
« se croyent fondés à se plaindre d'empêchement mis à l'impression ou à la circulation
« d'un ouvrage, peuvent recourir directement,
« *et par voie de petition*, à la commission sénatoriale de la liberté de la presse, art. 63.

« *Le*

« *Le corps législatif dénonce pareillement les*
« *ministres ou agens de l'autorité, lorsqu'il y a*
« *eu de la part du sénat, déclaration de fortes*
« *presomptions de détention arbitraire, ou de*
« *violation de la liberté de la presse, art. 112.*

Men oordeele over deze bepalingen, hoe men wil, en grimlagche over die senaats commissie, die gewis even zoo min eene eigen meening had, als geheel de slaafsche senaat. Wij spreken over de wetten, niet over hare uitvoering, en gewis zal niemand ontkennen, dat eene petitie, met aanwijzing van hetgeen ik mag vragen, en van het staatsligchaam, bij hetwelk ik mag vragen, nog iets kan beteekenen, terwijl een onbepaald verzoek bij eene niet bepaalde magt niets beteekent.

Maar wil men spotten met de fraai klinkende woorden van de aangehaalde wet, men moet het niet minder doen met het petitie-regt zelf, dat telkens, bij het bovendrijven van democratische beginselen, gelijk een wassen neus gedraaid en uitgerekt werd; en als men het woord uit behaagzucht en volksvleijerij het meest op den voorgrond zette, dacht men het minst aan de zaak zelve.

De tribun Chabot de l'Allier mogt dus in dien zin te regt zeggen, toen hij het senaatsbesluit van 18 mei in de zitting van den volgenden dag hemel-

melhoog verhef: « le droit de pétition est main-
« tenu pour chaque citoyen. » (*)

De senaat, die veertien jaren lang voor 's meesters wenken draafde, en meer dan twee millioenen conscripts ligte, die binnen den tijd van negen jaren voor den afgod geofferd werden, maakte in der haast, zelf nog eenige dagen voor Napoleons afstand (11 april 1814), eene constitutie voor Frankrijk, voor de Bourbons, en bovenal voor zich zelf: en, om ook eenige hulde te brengen aan de versleten begrippen van de omwenteling, herhaalde men in art. 26 voorde-lijk art. 83 van de grondwet van 1799, met weglating van de woorden: « et spécialement au « tribunal, » wyl dat schaduwbeeld der vrijheid reeds in 1807 verdwenen was.

Dezelfde senaat scheen echter wijselijk te vermoeden, dat het met dit vergunde petitie-regt niet zoo erg zoude loopen, en handhaafde dus tevens zijne dubbele commissie, bij art. 63 van het senaats-besluit van 18 mei 1803 vastgesteld, voor de handhaving der persoonlijke vrijheid en die der drukpers. Het zij, dat men aan de petitionarissen voorzigtig wilde aanwijzen, bij wien alleen, en waarin zich te vervoegeu, het zij dat men bloosde, in de overwegingen bij het besluit van ontrooning, de *verdrukte vrijheid* der

(*) *Choix des rapports* XIX. 36.

der drukpers op den voorgrond te hebben geplaatst (*).

Eindelijk kwam de weldenkende Lodewijk XVIII, met zijn charter in mei 1814. De echte vrijgezindheid ademde er wel niet zoo levendig in, als in onze gelijktijdige grondwet, die eene maand te voren aan de notabelen des rijks was aangeboden, en door hen bekrachtigd. Het kiezen van pairs voor een onbepaald getal; het aanstellen van regters; de vrijheid tot het oprigten van prevotale hoven, en tot het ontbinden van de kamer der afgevaardigden; de wettige invloed op het benoemen der leden, en de onverdeelde magt van wetten voor te stellen, waren zoo vele regten, die het charter voor den koning bewaarde, en hetzelfde eigenaardig onderscheidden van onze grondwet.

Doch ééne zaak was er, waarin de goede koning den tijdgeest moest dienen. Terwijl hij het regt van wetten in te stellen voor zich behield, gunde hij aan de beide kamers het genoegen om petitien te mogen aannemen, en verordende alzoo: (art. 53.) « Toute petition à
« l'une ou à l'autre des chambres ne peut être
« fai-

(*) » Considerant, que la liberté de la presse, établie et
» consacrée comme l'un des droits de la nation, a été constam-
» ment soumise à la censure arbitraire de sa police etc."

« faite et présentée que par écrit. La loi inter-
« dit d'en apporter en personne et à la barre. »

Van alle de wetten, die aan het regt van pe-
titioneren gedacht hebben, is deze de eenige,
die de beide kamers met name, en bij uitsluiting
noemt. Daarom staat zij ook op hare regte plaats
onder die artikelen, wier opschrift is: *de la cham-
bre des députés des départemens*. Zij bepaalt zelfs
het regt van petitien niet zoo zeer, maar regelt
het, om zooveel mogelijk de vroegere onheilen te
voorkomen. Had de wet er slechts bijgevoegd,
wat zij door petitie verstond! Want bij de
hevige twisten, die de nieuwe wet op de verkie-
zingen in januarij 1820 vooraf gingen, bleek het
maar al te zeer, dat het oordeel over petitien
niet afhing van het gevoel van waarheid, maar
van partijschap; zoodat zelfs de spotternijen van
sommigen den edelen Foy dermate verbitterden,
dat de groote redenaar een oogenblik zich zel-
ven vergat, en de ongerijmde stelling durfde in
het midden brengen: « dat alle petitien, vrij-
« willig of gedwongen, geteekend door één' of
« door honderdduizenden, constitutionneel was,
« al had zij ook ten doel om het lot van de ge-
« heele wereld om te keeren. Ja, dat het de
« eere der kamer zou beledigen, indien hij nog
« langer durfde stilstaan bij de handhaving van
« een regt, zoo heilig, dat zelfs de onbeperkte
« regering het aan hare onderdanen toestaat;

F

« en

« en waarvan te Algiers en Konstantinopel ruim
« en breed gebruik wordt gemaakt.” Zoodat dus,
volgens dezen heftigen uitval des bezadigden
mans, de verdelging van het christendom of de
onttrooning des konings bij wege van rekwest aan
de kamer elken dag zou mogen gevraagd wor-
den (*), of aan Algerijn en Turk vrij zou staan,
de vrijheid der christenslaven of de erkenning
van Griekenlands onafhankelijkheid bij Dei en
Sultan te vragen! Men oordeele hieruit, van
welk een uiterst belang het is, om de zaak, die
men toestaat en veroorlooft, met naauwkeurig-
heid aan te wijzen, ten einde de gift zelve niet
vergift worde, en de gemoederen ontbrande.
Want kon zij zelfs eenen Foy op het dwaalspoor
brengen, wien zal zij dan op den regten weg
kunnen houden? En dat de uitdrukking van
Foy, even gelijk die van Surlet de Choquier,
overdrijving is, zal niemand, tenzij hij bevoor-
oordeeld zij, durven ontkennen.

Daarenboven, van 1791 tot 1814 was nog nooit
uitgemaakt, wat zoude mogen gevraagd, en wat
niet gevraagd worden, en wat de strekking was van
een regt, hetwelk bij eene vrije drukpers, ge-
lijk een der schrandere sprekers in de staatsre-
gelende vergadering zeide, veel minder nuttig
kan zijn en doeltreffend, dan een welgeschre-
ven

(*) Zie *choix des rapports*, session 1819, bl. 140.

ven en overal verspreid boek. Wat kan in Frankrijk, ofschoon geen verzoek ooit aanleiding mag geven tot eenig voorstel van wet, wat kan eene petitie ook daar veel anders uitwerken, dan twist en verdeeldheid bij leden, die zich nog te veel van den ouden tijd herinneren, om niet spoedig in toorn te ontsteken, en hunne innige gevoelens te verraden, waarvan wij reeds zoo dikwijls ergelijke voorbeelden zagen? zelfs nog onlangs, toen eene weduwe herstelling vroeg van het opschrift op het graf van haren echtgenoot, wien zij de hulde had toegebracht « dat hij zich bij het vaderland verdienstelijk had gemaakt. » Hij had gestemd voor 's konings dood, en de onder-préfekt, die hierin geene zoo bijzondere verdienste vond, had die woorden, als beleedigend voor 's lands regering, laten uithouwen. Kon ooit zulk eene klagt bij de kamer der afgevaardigden gebragt worden? behoorde zij niet bij den regter? Dan de petitionnaire wist wel, waarom zij er zich vervoegde. — Maar wat haal ik voorbeelden aan, die bijna reeds vergeten zijn? Lezen wij niet in de fransche nieuwspapieren van deze maand (april 1829), dat de twee allerlaatste petitien; (want elken dag wordt er de kamer mede bestormd, en onbekende schrijvertjes zoeken er zich zekeren naam mede te maken) de hatelijkste verschillen hebben levendig gemaakt? Kan de petitie om de asch van Voltaire en Rousseau naar de grafplaats van Père la Chaise

over te brengen, en er een gedenktéeken op te rigten, eene eerlijke en onschuldige bedoeling hebben? En is het verzoek aan de kamer om de nationale garde te herstellen, door den koning afgedankt, niet een onlust stichtende eisch geweest, die de tusschenkomst des ministers noodig maakte? Maar Foy heeft het gezegd: al zoude eene petitie den ommekeer van de wereld ten gevolg hebben, zij is niet te min grondwettig, ja zelfs grondwettig bij Turk en Algerijn; en Foy was een groot redenaar!

Toen Napoleon in 1815, bij zijne tweede regering van honderd dagen, al het kwaad, dat hij gedaan had, met zijne acte additionnel wilde herstellen, moesten ook de petitien niet vergeten worden. De jakobijn Carnot zou er den keizer, des noods, aan herinnerd hebben, al had hij er soms in de haast niet aan gedacht: en nu lezen wij in de acte additionnel, art. 65.

« Le droit de pétition est assuré à tous les citoyens. Toute pétition est individuelle. Les pétitions peuvent être adressées soit au gouvernement, soit aux deux chambres; néanmoins ces dernières même doivent porter l'intitulé: « A. « S. M. l'Empereur. » Elles seront présentées aux chambres sur la garantie d'un membre, qui recommande la pétition. Elles sont lues publiquement, et si la chambre les prend en

« con-

« considération , elles sont portées à l'Empereur
« par le président.”

Virtus et in hoste laudatur! In deze wet is gezonde zin. Wanneer men het petitie-regt niet bepaald bij de bevoegde magt, gelijk in onze grondwet, maar ook uitstrekt tot de kamers, dan behoort in eene geregelde monarchie, de monarch de persoon te zijn, tot wien men zijne petitien rigt; en de kamer is dan, door hare aanbeveling, overlezing en onderzoek, waarborg bij den vorst, dat de verzoeker niets vraagt, dat strjdig is met het welzijn des staats. In deze bepaling schijnt zelfs het engelsche regt voor oogen te zijn gehouden, hetwelk geene indiening van petitien veroorlooft, tenzij een lid van het parlement ze voordrage.

Na den slag van Waterloo schemerde er een gunstig licht voor de mannen van 1793. Men maakte weder in allerijl eene grondwet gereed, gelijk een vaardige kok de coteletten à la minute; de acte additionnel en het chartre zou verbeterd worden, en daarom wilde men allen adel, zoo ouden als nieuweren, afschaffen. « La noblesse ancienne et nouvelle est abolie. Les titres de domination feudale sont abolies” (ch. II. art. 9.). Zij vergat ook de petitien niet, en wijzigde de bepalingen van de acte addit. art. 65 niet weinig door dit algemeene voorschrift, in het eerste hoofdstuk, art. 10 : « Le droit de pré-

« senter des pétitions aux chambres et au gouvernement, soit dans l'intérêt général de l'état, soit dans l'intérêt général. » Welke algemeene onbestemde uitdrukking, geheel den geest van 1795 ademende, in hoofdst. 10, art. 106 aldus nader beschreven wordt: « Le droit de pétition est exercé personnellement par un ou plusieurs individus, jamais au nom d'aucun corps. — Les pétitions peuvent étre adressées soit au gouvernement, soit aux deux chambres. « Elles ne peuvent étre présentées par les pétitionnaires en personne. »

Wij hebben de geschiedenis, zoo als wij ons vlejen, met naauwkeurigheid en als op den voet gevolgd, en wat zal nu het besluit zijn, dat wij mogen opmaken? Het regt van petitie is eene vrucht der fransche omwenteling. Vele dier vruchten mogen heilzaam zijn geweest, doch de petitien zijn eene onrijpe, wrange vrucht gebleven, omdat zij in Frankrijk geen' grond vond voor hare ontwikkeling. In negen staatsregelingen is dit regt negenmalen verschillend voorgedragen; verschillende, niet in de bewoordingen alleen, maar ook in de zaak zelve. Wij zouden in noodelooze herhalingen vallen, wilden wij dit van elk artikel aanwijzen. Het charter, om dit slechts aan te stippen, sluit den koning buiten, terwijl vroegere of de gelijktijdige staatsregelingen van éénen dag, weder met name het gouvernement noemen

in

in tegenoverstelling van de kamer; of andere in een en hetzelfde art. (art. 364. grondwet 1793) de woorden van *autorités publiques*, zoo onderscheiden van *autorités constituées*, dat zij deze petitiën laten doen aan de eerste; en echter komen (bij voorb. in 1791) de *autorités constituées* weder voor als de magt, die niet petitiën indient, maar ontvangt.

Maar komen wij eindelijk na zoo langen uitstap tot ons zelve terug. Wij hebben nu den oorsprong en de geschiedenis van dit petitie-regt ontwikkeld, en durven aan elk regtschapen Nederlander vragen, of hem bij het afgebeden herstel onzer zaken in 1814, en bij zoo vele vrome wenschen, als hij gaarne verwezenlijkt zag, ooit de gedachte aan het petitieregt is opgekomen? en evenwel stond het in die vrijheid predikende fransche constitutionen als een regt aangekondigd, niet minder gewigtig dan vrijheid van drukpers, dan vrijheid van geweten, en gelijkheid voor de wet.

Toen de vorst als soeverein de regering op zich nam, was er nog wel geene regeling op de regering gemaakt, doch de vorst zelf eischte ze als voorwaarde, waarop hij de oppermagt aanvaardde en eischte, dat ze op beginselen zou worden opgetrokken, *berekend naar de behoefte des lands en naar den tegenwoordigen toestand van Europa, de vryheid van personen, de veilig-*

vrijheid van goederen en alle de burgerlijke regten, die een inderdaad vrij volk kenschetsen, verzekerende ()*, en eene commissie werd benoemd, om ze in dien zin te vervaardigen. Aan het hoofd dier commissie was een man, die de oude en nieuwe geschiedenis in alle hare bijzonderheden kende als een geleerde van beroep, haar beoordeelde als een wijsgeer, en ze ten nutte aanwendde als een staatsman. Hij had sedert de laatste twintig jaren zich met de zaken van den lande niet bemoeid, omdat hij aan het beginsel getrouw bleef, dat zooveel, die het eerst met hem eens waren, naderhand ontrouw werden; geen heil voor Nederland zonder Oranje! Onder de overige leden waren er wel, die vroeger uit even eerlijke beginselen eene andere denkwijze hadden gekoesterd, doch ten laatste door ondervinding geleerd, tot dezelfde uitkomst van meening waren gebragt. Hetgeen wij door echte liberaliteit verstaan, mogten wij dan van zulk eene commissie wachten, die tot rigtsnoer had het vorstelijk woord: ik wil eene vrijgezinde staatsregeling! Haar werk stelde deze hoop niet te leur. Alle vrijheid, die een weldenkend volk kan eischen, en waarop zij als het dierbaarste kleinood prijs stelt, werd voorgeschreven; doch van petitiën geene syllabe! De notabelen

(*) Zie de aanspraak van den souverainen vorst, te Amsterdam, 30 Maart 1814.

len namen de grondwet aan, en de weinigen, die ze verwierpen, ik zou er borg voor durven staan, hebben er andere redenen voor gehad, dan ergernis over het gemis van petitie regt. Er kwamen eenige kleine geschriften in het licht, om sommige fouten in de grondwet aan te wijzen; maar niemand beklagde zich, dat den bijzonderen ingezetenen het regt niet werd gegund om voordragten te doen over staatsbelangen bij eene der beide kamers. En hoe kon die gedachte ook bij hem opkomen? Men mist niet hetgeen men nooit gekend heeft, en men vreest niet ontzet te worden van een regt, dat men nooit ontbeerde. Van daar, aan den anderen kant, geene overvloedige wet op de vrijheid van drukpers. Want te mogen zeggen en schrijven wat men denkt, als men er niemands eere en regt door verkort, en zich bij de regering te beklagen over onregt, dat men lijdt, of met bescheidenheid te vragen, wat men oorbaar en heilzaam rekent, was in het oog van den eerlijken Nederlander eene zoo onschendbare vrijheid, dat de toezegging daarvan hem zekere vrees zou hebben gegeven.

In 1815 moest de pas ingevoerde grondwet worden herzien. België werd aan Frankrijk ontnomen, met de Vereenigde Nederlanden zamengesmolten, en het koninkrijk der Nederlanden bij het congres van Weenen opgerigt.

Nu onderging de grondwet vele veranderingen en groote uitbreidingen. Het getal der artikelen werd bijna verdubbeld; doch niet alles, wat om der tijden wil veranderd werd, kon tevens worden verbeterd. De hollandsche argeeloosheid straalde er dikwijls op eene treffelijke wijze in door, en uit inschikkelijkheid veranderde men zelfs hetgeen de Belg, aan kerk en leer getrouw, nooit zou gevergden hebben van een volk, wiens voorvaderen door Oranje's vorsten geleid, Spanje en het Catholicismus afzwoeren.

De grondwet van 1814 verleende gelijke bescherming aan alle bestaande godsdiensten, doch de vorst moest de hervormde godsdienst belijden (art. 133). In de tweede grondwet is dit art. doorgehaald; doch wij willen ons vleijen, dat het om dezelfde redenen geschiedde, waarom men in de vorige grondwet niet met uitdrukkelijke woorden de vrijheid van de drukpers had aangekondigd. En ten bewijze hiervan beroepen wij ons op de formule des eeds in art. 53. Immers, was men op de gedachte gekomen, dat ooit de koning eene ardere dan de hervormde godsdienst zou mogen belijden, men zou geene formule hebben bewaard, die door sommige christelijke gezindheden niet mag gezegd worden (vergelijk ook art. 42, 45, 49); terwijl men bij den eed der staten-generaal, die uit alle godsdienstbelijders kunnen gekozen worden, dit

dit onderscheid zeer behoorlijk heeft in acht genomen. Zie art. 84.

Had men ooit aan eenige nederlandsche deugd getwijfeld, de handhaving des regts was steeds een burg, waarop alle ondeugd afstuitte, en nooit was het vermoeden, bij den veroordeelden evenmin als bij den triomfeerder, opgekomen, dat het uitgesproken vonnis niet op eerlijke en welgewikte gronden steunde; en toch kwam er nu op de grondwet zelve een artikel aan, waarvan men bijna nergens wedergade vindt: dat alle civile vonnissen de gronden moeten inhouden, waarop zij gewezen zijn (art. 173).

Zoo ver ging zelfs de constitutie van 1793 niet, die dit slechts van openbare scheidsmannen in kleine zaken durfde eischen (art. 94).

Het moeilijke en gewigtige vraagstuk over het voeren van de regtspleging door gezworenen, werd daarentegen onbeslist gelaten; want moge al art. 183 die uitsluiting bedoeld hebben, het staat er niet geschreven, en vergelijkt men dat artikel met art. 110 der vorige grondwet, dan mag men vragen, waarom achter het woord *uitsluiting*, in art. 183. weggelaten zijn de woorden van art. 110, *van alle andere tot nu bestaan hebbende gerigten*. Men heeft den weg niet willen afsluiten, om eens vreemde, maar schooneklinkende in

instelling, die met onzen landaard en onze begrippen van zedelijkheid en godsdienst streed, te eeniger tijd als bij tooverslag in te voeren.

Dan genoeg hiervan, om geene andere wijzigingen aan te stippen, die in het rapport van de commissie uit de staten-generaal voor de herziening der ontworpen grondwet, in het breede zijn ontwikkeld.

Meer dan eens werd door den spoed, dien men moest aanwenden, iets anders in de fransche authentieke vertaling geschreven, als er in den nederlandschen grondtekst bedoeld, en door duidelijke woorden uitgedrukt was.

Om slechts één, doch treffend, voorbeeld te noemen: In art. 226 lezen wij. « De koning « doet van den staat der hooge, middelbare en « lage scholen jaarlijks aan de staten-generaal een « uitvoerig verslag geven.» Die de nederlandsche taal verstaat, gevoelt, dat: *verslag geven* beteekent, aan iemand eene zaak, die hij verlangt te kennen, ontwikkelen en met de omstandigheden er van bekend maken. Zoo wordt dezelfde uitdrukking gebezigd in art. 228 en 128. Hoe zal nu iemand, die tevens de fransche taal verstaat, deze woorden overzetten? Wij willen het een' man vragen, wiens bekwaamheid in beide talen boven tegenspraak is. De baron van Keverberg, die deze zelfde woorden las, in art. 140 van de grond-

grondwet 1814, zet ze elders over: *présente un rapport détaillé sur ces écoles*, en niemand zal met mij twijfelen, of *verslag doen* en *présenter un rapport* drukken dezelfde gedachte uit. Maar hoe luidt deze plaats in de vertaling der grondwet? « *Le Roi fait rendre compte aux états.* » *Rendre compte* is rekening geven aan hem, die het kan eischen, en mijne rekening betwisten; *présenter un rapport* is verslag geven aan hem, die het vraagt en op dat rapport mag aanmerken. Welk een onderscheid en welke gevolgtrekkingen! Van daar dat de heer de Sécus kon zeggen: « Nulle part « on ne parle de rendre compte que dans l'art. « 226 et 228. » Want ofschoon art. 128, even woordelijk als de twee gemelde, bezigt: *verslag geven*, en het *rendre compte* dus ook in dat fransche artikel moest voorkomen, is juist dit artikel vertaald: *Le roi fait mettre sous les yeux des états généraux un compte détaillé.*

De vraag blijft slechts overig, wat het meest behoort te gelden, hetgeen gedacht, overwogen, en met woorden uitgedrukt, of hetgeen verkeerdelijk vertaald is?

Zoolang het gezond verstand voor het eerste pleit, zal alle poging van de staten-generaal, om het onderwijs uit de handen van 's lands regering te wringen, ongeoorloofde aanmatiging zijn, die elk regtschapen Nederlander behoort te keer te

te gaan, voor wien in de grondwet des jaars te voren met gulden letteren geschreven stond, in art. 140.

« Ter bevordering van godsdienst als een vas-
« te steun van den staat, en ter uitbreiding van
« kennis is het openbaar onderwijs op de hooge,
« middelbare en lage scholen een aanhoudend
« voorwerp van de zorg der regering.” Of
heeft het onderwijs nu dit kenbeginsel verloren,
en kan echte godsdienst, hoe ook de vormen
zijn door hare belijders gebezigd, ooit stand-
houden zonder kennis? kan kennis verkregen
worden zonder onderwijs? Wanneer is de ka-
tholieke kerk in Frankrijk met voeten getrapt?
Toen drieste domheid het verstand benevelde, en
de waanzin van het gemeen in elken priester
een onderdrukker zijner regten zag. Wanneer
zijn de regten der katholieke Ieren erkend? Nu,
op dit oogenblik, nu beschaving bij hen te veel
schijnt doorgedrongen, om hen langer als vijan-
den te beschouwen van kerkbegrippen, die wel
van de hunne afwijken, doch de grondslag zijn,
waaruit het engelsche nationale karakter zich
voornamelijk ontwikkeld heeft.

Bij vele andere belangrijke punten berustten de
Belgen gaarn, wyl men ze gedeeltelijk afgeschre-
ven zag uit de republikeinsche staatsregelingen
van 1798, 1801, 1805, en men niet zonder on-
billijkheid konde ontkennen, dat het eene arti-
kel

hel 113, waarbij den staten-generaal het regt werd toegekend, om aan den souvereinen vorst voordragten te doen, eene hulde bragt aan het democratisch beginsel, waarvan in het hooggeprezen chartre geen spoor was.

Ook art. 104 onderging niet in zijn wezen, maar in den vorm slechts eenige wijziging. De inhoud luidde: « De hoofden der ministeriële « departementen staan te regt voor den hoogen « raad, wegens alle misdrijven in de waarne- « ming hunner functien begaan. Zij mogen ech- « ter deswegens nimmer in regten betrokken « worden, dan nadat daartoe door de vergade- « ring der staten-generaal uitdrukkelijk verlof zal « verleend zijn.»

Dit artikel bepaalde hoofdzakelijk hetzelfde als art. 73 der constitutie van 1806, of art. 80 der staatsregeling van 1805, die op hare beurt art. 91 van de wet van 1801 had overgenomen, en art. 91 verordende weder niets anders als art. 294 van de staatsregeling des bataafschen volks in 1798. Men zag dus terstond, dat art. 104 kwam uit de zuivere bron der omwenteling, en uit de eeuw der groote beginselen, en de verantwoordelijkheid van alle de hooge ambtenaren als een beginsel vaststelde, dat, om de gelijkheid van allen voor de wet, zonder aanzien des persoons, in geene vrijezinde staatsregeling meer ontbreken mogt.

Maar

Maar opmerkelijk is ook hier de regtheid van het gevoel en de gezondheid van verstand, die onze natie kenmerkt. Van groote woorden en afdwalende bespiegelingen heeft zij altijd een' afkeer gehad; maar groote zaken dikwijls met eenvoudige bewoordingen tot stand gebragt. Men wilde dus noch met eene magtspreuk bepalen: « de ministers zijn verantwoordelijk »; zonder te zeggen, waardoor of waarom; noch in angstige bijzonderheden treden, die het begrip van verantwoordelijkheid eer zouden verduisteren dan vereenvoudigen. Liever vermijdde men, niet eerst in 1814, maar in 1798, 1801, 1805, toen de revolutionnaire staatsregelingen in Frankrijk welig hadden getierd, eene onbestemde uitdrukking, die veel zou schijnen te zeggen, en echter niets met juistheid voorschreef, gelijk dit in art. 13 van het fransche chartre, vergeleken met art. 56, het geval is. Men wilde die groote en aanzienlijke ambtenaren toonen, dat zij zich voortaan niet meer achter aanzien, of geboorte, of gegeven orders zouden mogen verschuilen, en zich in de uitoefening hunner waardigheden boven de wet verheven wanen; en daarom oordeelde men zelfs niet noodig aan te kondigen, dat zij aansprakelijk zouden zijn. De staatsregelingen wezen slechts het gerechtshof aan, dat hen beschuldigen en veroordeelen kon, en waarover? . . . Wegens alle misdrijven in de waarneming hunner posten begaan.

Mis-

Misdrijf (*delit*) was dus het kenmerk, waaraan getoetst moest worden, wanneer de *agent* of *hooge ambtenaar van staat* teregt kon worden gesteld. Misdrijf behoefde geene beschrijving. Het wetboek van misdrijf en straffen heeft daarvoor gezorgd, en men kon het dus raadplegen, zoo dikwijls de hooge ambtenaar als ambtenaar eene daad mogte bedreven hebben, die de strafwet verbod. Alle de opeenvolgende grondwetten bezigen dus als grondwoord: *misdrijf* en verschillen hierin niet.

Het fransche chartre, dat in art. 15 het beginselvast stelde: De ministers zijn verantwoordelijk, verklaarde dit nader in art. 56, en beperkte zijne weidsche uitdrukking bij twee misdrijven met uitsluiting van alle andere, namelijk: *verraad* (*trahison*) en *knevelarij* (*concussion*).

Maar dit is niet het eenige verschil, waarin onze staatsregelingen, en met name die van 1814, zich door doelmatigheid kenteekenen. Zij heeft op eene voortreffelijke wijze den staatsdienaar willen doen gevoelen, hoe hij wel de uitvoerder is van de lasten en bevelen des konings, die hem heden kan afzetten, gelijk hij hem gisteren heeft aangesteld, doch tevens naauwe betrekkingen heeft met het volk, met de statengeneraal, en in hunnen boezem eene toevlugt behoort te vinden, als hij ter eeniger tijd het slacht-

G

of=

offer van laster mogte worden, en men hem van misdrijven betichtte, waar hij welligt de belangen des volks te stontmoedig had gehandhaafd. Daarom mag het openbaar gezag hem niet in regten betrekken, zonder uitdrukkelijk verlof van geheel de staten-generaal. Terwijl elders, gelijk in Frankrijk, de eene kamer hem kan beschuldigen, en de andere zijn regter wezen, — eene waarlijk vreemde verordening! — Zijn ietgeendeel bij onze grondwet, de eerste en de tweede kamer de natuurlijke beschermsters van zich zelven en van alle staatsdienaren, en behoeden hen tegen onregtvaardige vervolging. De minister vindt hierin tevens eene drangreden, om steeds de achting en genegenheid der staten-generaal overal te verdienen, en nooit maatregelen te verdedigen, of daden te bedrijven, die met het welbegrepen belang en de waardigheid des volks strijdig schijnen, en hem gehaat zouden kunnen maken, inzonderheid bij eene vergadering, die met open deuren raadpleegt, en niet achterhaald kan worden, om hetgeen zij zegt.

In sommige nieuwe staatsregelingen was men veel verder gegaan, en had men zelfs elken minister aansprakelijk gemaakt voor de voorstellen, die hij uit naam der regering deed, en beval men te dien einde, dat hij elk voorstel zoude teekenen, zoodat zelfs alle verantwoordelijkheid van deze teekening afhing, en er geene andere ver-

verantwoordelijkheid dan deze gedacht werd. De grondwet in 1814 het voetspoor der vroegere volgende, scheen zulk een' eisch strijdig te oordeelen met onze zeden, misschien wel daarom, omdat de hollandsche landaard strenge begrippen heeft van regt, en zich geene overtreding kan voorstellen zonder juiste aanwijzing en beschrijving dier overtreding, en duidelijke bepaling der straf.

Een wetboek van misdaad en straffen kan wel met name alle de daden noemen, die hij het doen, strafschuldig zullen gerekend worden, doch zij kan er onmogelijk onder rangschikken dezulke, die eerst bij de uitkomst en het mislukken, misdaden zouden mogen heeten. Dit strijdt met de echte beginselen der regtvaardigheid van alle straf, die niet op de uitkomst, maar op het doel van de daad ziet.

De commissie ter herziening onzer grondwet, die het fransche chartre en den ophefmakenden titre IV der acte additionnel voor zich had, schijnt overtuigd te zijn geworden, dat art. 104 alle eischen bezat, die het staatsbelang vorderde; en zoo werd art. 104 (1814) in art. 177 (1815) overgeschreven, echter met die verstandige wijziging, dat de staten-generaal tot het in regten betrekken van de hoofden der departementen alleen voor die misdrijven hun uitdrukkelijk verlof moesten verleenen, die zij als ambtenaren

G 2

schre-

schenen bedreven te hebben. Mogten zij zich schuldig hebben gemaakt aan gemeene misdrijven, die zij ook zonder hoofden van departementen te zijn, hadden kunnen bedrijven, dan zou de openbare aanklager dat verlot niet noodig hebben.

Deze wijziging toont, hoezeer wij even te voren te regt zeiden, dat de grondwet een' vasten band heeft willen knooien tusschen de koninklijke lasthebbers en de vertegenwoordigers des volks.

Met opzet stonden wij hierbij langer stil, omdat wij liefst uit de bronnen hebben willen aantoonen, dat de ministers, over wier verantwoordelijkheid of onverantwoordelijkheid zoovele ijdele woorden zijn gewisseld, allezins aansprakelijk zijn, namelijk voor alle die daden, die onder het bereik der strafwet vallen: dat is voor daden, die de wet misdaad noemt, en onder bedreiging verbiedt.

Nu bleef er nog één struikelblok over, en werd dit opgeheven, dan was alles vereffend. De grondwet scheen het regt: van verzoeken in te dienen, het petitie-regt geheel vergeten te hebben!

In het derde hoofdstuk; van de staten der provincien of landschappen, was reeds bepaald geworden: « Zij mogen de belangen van hunne provincien of landschappen en derzelver ingezetenen bij den souverainen vorst en de sta-

« ten-

« ten-generaal voorstaan , » (art. 92): en men aarzelde ook niet , om dat artikel over te schrijven in art. 151 der herziene grondwet. Insgelijks art. 98, omtrent de besturen van steden en dorpen, voorschrijvende: « De gemelde besturen mogen de belangen van hunne plaats en derzelve ingezetenen bij den souverainen vorst en de staten hunner provincien of landschappen voorstaan , » verwandelde dadelijk in art. 160.

Er was eene natuurlijke orde in acht genomen, hoedanige men in geene fransche grondwet vond, en toch scheen er iets te ontbreken. De stedelijke besturen mogen zich wenden tot de provinciale staten, de provinciale staten tot de staten-generaal, de staten-generaal mogen zelfs voorstellen doen aan den koning; maar hoe en waar zal zich de bijzondere burger wenden, als hij eenig verzoek hebbe te doen, of eenig belang in te brengen?

De grondwet van 1814 had dit stilzwijgend beantwoord, niet twijfelende, of stedelijke besturen, provinciale staten, en staten-generaal waren voldoende waarborgen voor de belangen der ingezetenen, en de souveraine vorst, tot wien, als tot de bron van alle magt in den staat, de toegang voor allen dagelijks openstond, zou elk verzoek, dat of bijzonder, of algemeen belang gold, willen en moeten aannemen. Immers de koning.

G 3

zelf

zelf had het gezegd in zijne aanspraak aan de dub-
 belde vergadering (8 Aug. 1815): « Den geringsten
 « burger staat het vrij zijne stem te doen hooren
 « tot hij den troon. » Waarop de staten-gene-
 raal, bij hunne aanspraak van 15 Augustus 1815,
 zeggen mochten: « Wij hebben in het ontwerp
 « gewaarborgd gevonden de vrije uitdrukking on-
 « zer meeningen en gedachten, en de dadelijke
 « toegang tot den troon. » Daarenboven, het-
 geen bij vroegere hollandsche staatsregelingen
 even min als bij het chartre was vergund ge-
 worden, het wetgevend ligchaam had het regt
 van voorstellen aan den vorst (art. 69), en was
 dus hierdoor de steeds levende stem van 's volks
 begeerten, en had geene andere opwekking noo-
 dig! Of zoude het niet eenigzins beleedigend zijn
 geweest, te durven onderstellen, dat eene ver-
 gadering, naar evenredigheid uit alle de gewes-
 ten gekozen, in een land, hetwelk zoo eng be-
 perkt is, en waar verlichting zich door alle klas-
 sen verspreid heeft, niet zoude weten, wat ver-
 andering of verbetering behoeft, ten zij een
 verzoek van dezen of genen ingezeten haar de
 oogen opende? Moest het ook niet onvoorzigtig
 worden beschouwd, om in weerwil van art. 62,
 hetwelk woordelijk hetzelfde is als art. 83 der te-
 genwoordige grondwet: « De leden stemmen voor
 « zich zelve, en zonder last van of ruggespraak
 « met de vergadering, door welke zij benoemd
 « zijn, » evenwel te vergunnen, dat bijzondere
 in-

ingesetsten uit de provincien zich zouden aanmatigen, om verzoeken over algemeen belang te doen, waar zij op de ondersteuning van den afgevaardigde van elks provincie rekenden, en wellicht heimelijk tot zijn niet weder benoemen zamenspannen, als hij niet mogte gedaan hebben, wat zij eischten?

Dan genoeg! er moest met woorden hulde gedaan worden aan het geliefkoosde petitie-regt, en art. 161 werd uit art. 10 der staatsregeling van 1801 afgeschreven. Men durfde toch niet twifelen, of al wat in eene constitutie van die dagen geschreven stond, ademde volksvrijheid en gelijkheid, en men scheen dus te vreden met dat afschrift, ofschoon men zich deerlijk in de zaak zelve vergiste.

De omwenteling van 1795 was in 1801 reeds uitgegist, en de bedaarde hollandsche zin dreef weder boven. Niet zonder schaamte zag men terug op handelingen en verordeningen, die tegen het eigenlijk nationaal karakter waren ingeslopen, en eene verbeterde staatsregeling zou die overdreven beginselen binnen de palen van recht en orde terug brengen.

In 1798 had men de wet durven maken: « dat « elk ingezetenen zich bij request, adres of met anderen voordragt kon vervoeegen bij zoodanige magten, waar hij zou geraden oordeelen. » Na-

G 4

dat

dat men de noodlottige gevolgen van zulk eene onbestemde en gevaarlijke vergunning had leeren inzien, aarzelde men niet, zijne dwaling te erkennen, en ook deze, gelijk zoo vele andere bepalingen, te verbeteren. Zoo ontstond art. 10 der staatsregeling van 1801, en sneed op eens door hare wijze woorden van: *bevoegde magt*, alle misbruik der petitien af. Niemand kon zich voortaan met eenig verzoek bij eene magt begeven, wier gebied niet regtstreeksche betrekking had op den inhoud des verzoeks.

En deze wetverklaring, die in den aard der zaak, en in de beteekenis der woorden ligt vervat, mag ik tot mijne groote voldoening staven met het gezag van een' voortreffelijk' man, die hier meer dan eenig ander moet genoemd worden, omdat hij in de staatsregeling van 1801 één der twaalf bewindhebbers was. Maar vóór en al eer hem te noemen, zal ik de aanleidende oorzaken moeten melden, die hem verplichtten, om zijn gevoelen in het breede te ontvouwen, en den waren zin van art. 161 onzer grondwet uit de geschiedenis zelve der wet te verklaren.

In de eerste gewone vergadering der staten-generaal, na het afkondigen onzer tegenwoordige grondwet, ontving de president onderscheidene verzoeken: het eene van eene vrouw, verzoekende een tweede huwelijk te mogen aangaan zonder bewijs van het overlijden hares eersten mans: het

het andere van een' Duitscher, op zekere voorwaarden twee millioenen rijksdaalders aanbiedende: het derde van een' grondeigenaar, zich beklagende, dat hem een gedeelte van zijn' grond was afgenomen ingevolge eene jagt-overeenkomst met den pruisischen gouverneur der naburige provincie (*).

Was het regt van petitien in de grondwet voorgeschreven, de president zou gewis niet geargeld hebben, om ze ter tafel te brengen; doch en de petitien zelven, en haar vreemde inhoud, en art. 161, schenen het den regtschappen man ten pligt te maken, om de kamer te vragen: in hoeverre zij zich bevoegd oordeelde, petitien in het algemeen aan te nemen.

In de zitting van 20 december 1815 deed hij te dien einde het volgende voorstel:

« EDEL MOGENDE HEEREN!

« De vierde afdeeling van het vierde hoofdstuk
« van de grondwet, handelende over de staten
« der provincien, behelst een enkel artikel, on-
« der het opschrift van:

Algemeene beschikking.

« Bij dat artikel is bepaald, dat elk ingezeten
« het regt heeft, om verzoeken aan de bevoegde
« magt

(*) *Staats-Courant* 12 februarij 1816.

G 5

« magt schriftelijk in te dienen, onder zekere
« daarbij gestelde bepalingen.

« Wie is de bevoegde magt? Zijn dat ook an-
« dere als waarvan melding gemaakt wordt in dit
« hoofdstuk? En zoude men ook uit het 51ste art.
« moeten opmaken, dat hier inzonderheid be-
« oogd worden de staten der provincien, daar
« aan hun edel groot achtbare toegekend wordt,
« niet alleen het regt om de belangen hunner
« provincie bij de staten-generaal voor te staan,
« maar ook die van dierzelf ingezetenen, en
« dat dus deze door het intermediair der pro-
« vinciale staten alleen toegang tot UEd. mogende
« hebben.

« Dan dit gevoelen schijnt niet algemeen te
« zijn. Onlangs heb ik met den post petitiën van
« mij onbekenden ontvangen. De onzekerheid of
« petitiën van particulieren een onderwerp van
« UEd. mogende raadplegingen kunnen zijn; de
« onbekendheid der personen; de aard der ver-
« zoeken hebben mij tot dusverre weêrhouden,
« die petitiën onder het oog van UEd. mogende
« te brengen; en daar het mij voorkomt, dat dit
« eene zaak van het hoogste belang is, zoude ik
« UEd. mogende voorstellen, door eene bijzondere
« commissie, bestaande uit zeven leden, te doen
« onderzoeken, of het 161 art. in geen verband
« staat met het overige gedeelte van dit hoofd-
« stuk, en of uit kracht van dat artikel bijzon-
« dere

«dare personen (met voorbijgaan van de provinciale staten en andere bij dat hoofdstuk genoemde bevoegde magten) het regt hebben, om hunne verzoeken schriftelijk aan de staten-generaal in te dienen. Indien die commissie begrijpen mogt, dat te allen tijde aan elk ingezetenen de vrije toegang tot UEd. mogende den de open te staan, zoude het dan ook niet raadzaam zijn, dat dezelve aan UEd. mogende voordroeg een reglement, om te bepalen de wijze, op welke die verzoeken dienden ingerigt te worden, ten einde zeker te zijn, dat de personen en de zaken, het onderwerp der verzoekschriften, wezenlijk bestonden.

«Indien dit mijn voorstel bij UEd. mogende bijval mogt vinden, zoude ik verder voordragen, om hetzelfde te verzenden aan de onderscheidene afdeelingen, met verzoek, om uit den haren elk een lid te willen benoemen, om die commissie te helpen uitmaken, ten einde deze zaak te onderzoeken en daarvan ter vergadering rapport te doen.”

's Gravenhage, den 20sten december 1815.

(get.) J. E. N. VAN LYNDEN VAN
HOEVELAKEN,

President.

Hier-

Hierop werden de 7 Afdeelingen uitgenoodigd, om elk één lid uit haar midden te kiezen.

Het waren juist allen leden uit de zuidelijke gewesten, op wie de eere der keuze viel.

Wat kon men anders verwachten, dan eene uitlegging, waarbij de geest der wet en hare duidelijke beteekenis minder in overdenking zou komen, dan het doordrijven van het beginsel: dat de kamer eene *magt* was, *bevoegd* om alle mogelijke verzoeken te ontvangen en te beoordeelen, en ter harte te nemen.

En het was bij deze gelegenheid, dat de schranderere Samuel van Hoogstraten, de waardige volksvertegenwoordiger, dien wij boven bedoelden, die merkwaardige redevoering uitsprak, die wij ons na zoo vele jaren naauwelijks meer zouden hebben herinnerd, hadden wij er niet onzen onvergetelijken Kemper in der tijd met lof van hooren gewagen.

Wij vinden het hoofdzakelijke dier redevoering in de staats-courant van 10 februarij 1816, en deelen het hier mede;

EDEL MOGENDE HEEREN!

« Bij het rapport der commissie, door deze vergadering benoemd, om te onderzoeken, of
pe-

petitiën van particulieren een onderwerp van UEd. mog. deliberatiën kunnen zijn? zeide de-
zelve: « eenparig van gedachten te zijn, dat
« onder eenen vertegenwoordigenden regerings-
« vorm, het hoofd van den staat en de gecon-
« stitueerde lichamen daargesteld zijn in het
« algemeen belang des volks, en in het belang
« der individuele ingezetenen.»

« Wie onzer, Ed. mog. heeren, zal zich met
dit grondbeginsel niet vereenigen? Ik doe het
met geheel mijn hart.

« Ik ben er echter verre af van zoo geheel on-
bepaald toe te stemmen in de gevolgtrekking,
door de commissie hieruit gemaakt, dat het be-
roep op het HOOFD VAN DEN STAAT, en de
GROOTE LIGCHAMEN VAN STAAT, aan alle de
leden der burger-maatschappij moet vrijstaan.
Neen, Ed. mog. heeren, dit staat hun alleen
vrij, overeenkomstig de bepalingen der grond-
wet; dat is, dat zij het doen aan de bevoegde
magt; aan die magt namelijk, aan welke de
grondwet heeft toegekend de bevoegdheid om
in de zaak, over welke de verzoeker zich adres-
seert, te kunnen voorzien.

« Behalve dat het geheel onbetamelijk is, dat
een bijzonder persoon, op eene ligtvaardige wij-
ze, aan de groote lichamen van staat ver-
zoeken zou indienen, zonder met deskundigen

te

te raadplegen over de *bevoegdheid der magt*, tot welke hij zich wendt, zoo zouden zijne beklagen daardoor zeer aanmerkelijk kunnen worden benadeeld, indien hij zich in dezen vergist; de ongelukkige, bij voorbeeld, welke zich in het geval bevond, van met een verzoek om gratie tot den koning zijne toevlugt te moeten nemen, zoude het zich te laat beklagen, indien hij zich in de *bevoegdheid der magt*, aan welke hij zijn verzoek moet inleveren, mogt hebben vergist.

« Het is dus juist, om *eene vermenging van magten* voor te komen, dat bij artikel 161 der grondwet wordt bepaald: *dat ieder ingezeten* het regt heeft, om verzoeken aan de *bevoegde magt* in te dienen.

« (Hier deed het geëerde lid *eene breedvoerige opgave van onderscheiden provinciale, stedelijke, administratieve en regterlijke kollegien*, tot welker ressort de verschillende soorten van verzoeken behooren, en haalde daarbij aan, de onderscheiden artikelen der grondwet, waarbij de attributien dier kollegien worden voorgeschreven, gaande daarna voort in voege als volgt:)

« En hoe toch, Ed. mog. heeren, kan men beweren, dat de grondwet aan *eenen enkelen ingezetenen* een regt zoude toekennen, hetwelk zij zelfs

nelfs aan de *gemeente-besturen* ontzegt heeft?
Dit strijdt met de gezonde analogie.

« Maar welke zijn dan toch de gevallen, die men kan vermoeden, dat aanleiding zonden kunnen geven tot het inleveren van verzoeken van particuliere personen aan deze kamer, behalve die, tot welke *derzelver bevoegdheid* door *zij* hiervoren is erkend? Mij dunkt de volgende bieden zich daartoe natuurlijk voor onze verbeelding aan:

« 1°. Een verzoek, dat de *kamer* een *voorstel van wet*, door den *koning* gedaan, *verwerpa*.

« 2°. Een verzoek antidotaal tegen het zoo even genoemde, geteekend door ingezetenen, wier bijzondere belangen met die der eerste strijdig zijn.

« 3°. Een verzoek, om *aan den koning* een *voorstel van wet* te doen, tot hetwelk Z. M., op het verzoek door de requestanten aan *dezelve* gedaan, *gemeend* heeft niet te moeten besluiten; want is dit laatste het geval niet, dan is het natuurlijker, dat zij zich daartoe *dadelijk* aan den *koning* wenden, als zijnde de alleen bevoegde magt, om omtrent hunne verzoeken, bij alle geconstitueerde autoriteiten, de noodige *berigten* in te nemen.

« 4°. Klagten over de executie eener wet door
of

of vanwege het gouvernement, strijdig met de explicatie, door de requestanten aan zoodanig eene wet gegeven.

« 5°. Adhaesie der requestanten aan de gevoelens door deze of gene leden der vergadering in derzelve adviezen geuit, en verzoek, dat de vergadering zich met die gevoelens vereenige.

« En wat, Ed. mog. heeren, moet het gevolg worden van zoodanige adressen, welke, naar mate de aanstokers derzelve er belang in stellen, en de zaak er voor vatbaar is, door *duizenden* persoonlijk kunnen worden onderteekend? Deze, ed. mog. heeren, (ik zegge het met aandoe-ning, omdat ik het mij ten pligt reken, de ondervinding der oudheid niet alleen, maar ook die van onzen eigen leeftijd te raadplegen, en de geduchte lessen, welke dezelve ons gegeven heeft, voor dit en voor de volgende geslachten niet te doen verloren gaan) de gevolgen van zoodanige misbruikte vrijheid zullen zijn: wantrouwen te zaaijen tusschen de hoogstgeconstitueerde magten; de aan dezelve verschuldigde achting, welke het algemeen belang vordert, dat bewaard blijve, te compromitteren, aanleiding te geven tot nieuwe burger-verdeeldheden, wanneer, door strijdende belangen, de inwoners van dezelfde stad of plaats zullen worden aangezet tot het teekenen van met elkander geheel strijdende verzoeken.

« En

« En waartoe, Ed. mog. heeren, ons aan dat kwaad blootgesteld? Geheel onnoodig.

« Zullen immer, onder zoodanige requesten, en speciaal onder de eerstgenoemde, er zulke gevonden worden, welke in deze vergadering eenigen bijval zouden kunnen vinden, dan moeten dezelve op overtuigende gronden steunen; op gronden, zoo evident, dat dezelve natuurlijker wijze, of van zelve bij de leden dezer vergadering opkomen, of zeker althans door hunne verschillende betrekkingen in de provinciën; tot welke zij behooren, aan hen worden gecommuniceerd. Mag men zich dan niet in beide deze gevallen van den ijver en de cordaatheid der leden dezer vergadering verzekerd houden, dat zij, of daarvan in hunne adviezen gebruik zullen maken, of wel, termen daartoe zijnde, dienangaande een voorstel aan de kamer zullen doen, zonder dat het noodig zij, zich daartoe door eene zoogenoemde (doch meestal zeer dubbelzinnige of twijfelachtige) volksstem, als het ware, te laten dringen.

« Behalve dat, Ed. mog. heeren, zoo is deze vergadering, door de plaats, welke de grondwet dezelve in 's lands regering heeft aangewezen, geheel onberekend, om zich met zaken buiten de wetgevende magt (welke de staten-generaal, als vertegenwoordigers van het nederlandsche volk, gezamenlijk met den koning uitoefenen) te

H

be-

bemoegen. Hun ontbreekt de magt en de bevoegdheid, om van de hoofden der ministeriële departementen, ja, om van alle geconstitueerde autoriteiten, eenig berigt te requireren, en zij zouden dus moeten delibereren en besluiten op positieven des verzoekers, zonder van derzelver waarheid de geringste zekerheid te hebben. Zullen of kunnen dezelve op zulke losse gronden immer besluiten, eenige remonstrantien aan den soeverein te doen, of een *voorstel van wet* aan Z. M. in te zenden?

« En hiermede, Ed. Mog. heeren, meen ik genoeg gezegd te hebben, ten betooge dat, overeenkomstig de grondwet, *bijzondere ingezetenen* het regt *niet* hebben, om verzoeken aan deze vergadering in te dienen, dan alleen in de gevallen, bij art. 95, 176, 201 en 202 der grondwet voorkomende; onverminderd het regt van de *provinciale staten*, om de belangen van hunne *provincien en van derzelver ingezetenen* bij de *staten-generaal* voor te staan.

« Om de belangrijkheid der zake, vinde ik mij echter verplicht mijne gevoelens nog nader te adstrueren uit de *origine* van het 161ste artikel onzer grondwet zelve.

« Wij hebben dat artikel niet te danken, Ed. mog. heeren, aan de anders zoo algemeen doorstralende wijsheid van de ontwerpers dier grondwet.

wet. Wij hebben het niet te danken aan de naauwgezette zorg des wetgevers, om *het regt van verzoeken te mogen doen*, aan Neêrlands ingezetenen te verzekeren. Dit, Ed. mog. heeren, was niet noodig. Toen God zelve het hebreeuw-sche volk onmiddellijk bestuurde, was het niet alleen zijne *vergunning*, maar het was zijn *bevel*, hem *in hunne nooden aan te roepen*, en nimmer heeft de willekeurigste alleenheerscher *het regt van smeekschriften in te leveren* aan zijne onderdanen ontzegd.

« Neen, Ed. mog. heeren, dit 16ste art. is slechts eene wijziging van dat regt, en is zijne geboorte verschuldigd *aan het misbruik*, hetwelk van dat regt gemaakt is.

« (Het geëerde lid weidde hier uit over hetgeen, bij de verschillende staatsregelingen, sedert de revolutie van den jare 1795, omtrent het regt van petitie is bepaald geweest; las die verschillende artikelen voor; deelde mede, wat tot die onderscheiden bepalingen heeft aanleiding gegeven, en betoogde, hoe men, van tijd tot tijd, van het onbepaalde regt van petitie is moeten terug komen).

« Gedurende ons *republikeinsch bestuur*, had de ondervinding de noodzakelijkheid dezer verandering, deze bepaling van *de daartoe bevoegde magt* aangetoond, en, zouden wij nu, Ed.

H 2

mog.

Mog. heeren, quasi om een *regt van petitie*, hetwelk nimmer aangevallen is geweest, te verdedigen, onder eene *monarchale regering*, die gecorrigeerde misbruiken wederom herstellen? — Neen, dit vermogen wij niet."

En niet anders was het vrije gevoelen van den waardigen Bijleveld, die tot onze bevreemding, in de laatste hevige twisten over de petitien al te bescheiden gezwezen heeft, over de beraadslagingen van februarij 1816, ofschoon de heer Surlet de Choquier er onbewimpeld aan herinnerde, toen hij in de zitting van 26 februarij laatste leden zeide: (*).

« In het algemeen kunnen de regeringen de
« petitien niet lijden, inzonderheid niet die,
« welke bij de afgevaardigden des volks inge-
« diend worden; want de meeste bevatten niets
« dan klagten en verzoeken tot herstel van grie-
« ven, en werpen altijd zekere blaam over het
« staats-

— (*) » *En thèse générale les gouvernemens n'aiment pas les pétitions, surtout celles adressées aux députés de la nation, car la plupart ne contiennent que des plaintes et des demandes en redressement de griefs, et repandent toujours, plus ou moins, une espèce de blâme sur l'administration. Aussi nous avons vu, dès notre début dans notre carrière parlementaire qu'une tentative fut faite pour étouffer ce droit dès sa naissance, mais cette proposition recueillie, comme elle le méritait, fut prudemment retirée par son auteur.*"

« staatsbestuur. Ook zagen wij bij den aanvang
« van onze loopbaan in het volksvertegenwoor-
« digen eene poging wagen, om dit regt in zijne
« geboorte te smoren. Maar het voorstel werd
« ontvangen gelijk het verdiende, en de voor-
« steller trok het wijselijk in.”

Heflig verklaarde zich ook toen tegen het
rapport der zeven benoemde leden de heer Sas-
se van Yssel, oordeelende, dat mannen tot het
eerste ligchaam van staat behoorende, hunne
overtuiging niet zouden mogen regelen naar het
begrip van zeven hunner medeleden, die hunne
argumenten niet uit de retroacten der commissie
met de herziening der grondwet belast, noch uit
eenige andere bron hadden getrokken.”

Ook de heer Markel Brouwer oordeelde, « dat
« het adresseren van petitiën aan het hoofd des
« staats aan alle ingezetenen, zonder tusschen-
« komst van de provinciale staten, vrij moest staan,
« doch dat het indienen van verzoeken van al-
« lerlei aard aan de tweede kamer hem toescheen
« strijdig te zijn : vooreerst met de grondwet; ten
« tweede met de regelen van voorzigtigheid en
« eene goede staatkunde; ten derde met het be-
« lang der verzoekers zelveu.”

In volkomen overeenstemming hiermede was
het gevoelen, dat de heer Reigersman uitbragt.

Aldus spraken verstandige, onbevooroordeelde en vrijgezinde mannen! doch, helaas! zij werden overschreeuwd. De voorzitter trok zijn voorstel in; de groote vraag bleef onbeslist; de petitiën drongen door, en de grondwet, die ze verbiedt, werd veronachtzaamd.

Zoo ving men aan in 1816 toen alles rustig scheen! waar zal het eindigen, als zich eenmaal de uitersten vereenigen, als dweeperij de hand gaat bieden aan vrijgeesterij?

o God, die onze vaders redde, behoed den koning en zijn volk!

B E S L U I T.

Zoo schreef ik in ledige uren in de maanden van februarij en april, toen elke dag ons treurige berigten aanbragt, over de heillooze gevolgen der tallooze petitien aan de tweede kamer. Ik herlas toen met vernieuwde opmerkzaamheid art. 161, en werd getroffen over de valscheid harer toepassing.

Bevreesd, dat mijne verontwaardiging mij mischien partijdig maakte, ging ik de geheele zaak onderzoeken, en spaarde geene moeite.

Het was de edele en vernuftige schrijver van *Volksgeest en Burgerzin* (*), die het mij als pligt afvorderde, mijn betoog door den druk algemeen te maken. Wij zijn niet dwaas genoeg, ons te verbeelden, dat wij er veel nuts mede zullen stichten, doch het goede woord gaat niet verloren, zoolang er nog zin voor waarheid bestaat, om het op te vangen.

On-

(*) Leiden, April 1829. bij C. C. van der Hoek.

Onder ongunstige voorteekenen heeft de tweede kamer hare beraadslagingen aangevangen!

Bij een' rijken voorraad van bekwame mannen uit de noordelijke gewesten, droeg de geringe meerderheid juist dien eenigen aan den koning voor, om de vergadering te besturen, die in het verleden jaar eene staatkundige belijdenis had afgelegd, strijdig met de echt nederlandsche gevoelens.

Op de aanspraak, waarmede de koning de staten-generaal opende, antwoordde deze geringe meerderheid in een' toon, dien wij aanmatigend en onheusch durven noemen.

Dank hebbe de schrander afgevaardigde uit Holland, die het eerst, neen! stemde tegen zulk een antwoord!

Hoe kon de eerste kamer het dulden? Zij, die inzonderheid zamengesteld is uit mannen van hooge geboorte, bij wie het gevoel van kiescheid en geraaktheid zoo levendig pleegt te zijn! Maar wat zij niet heeft gevoeld, dat heeft DE KONING gevoeld. Daarom antwoordde hij in vreemde taal op onnederlandsche pligtplegingen.

Met de tevredenheid van een' vader, die zijne eenige dochter, het evenbeeld harer deugdzame moeder, liefheeft, deelde de koning de voorgenomen huwelijksverbindtenis mede tusschen deze
zijne

zijne dochter en den jongsten zoon des konings van Pruisen. Met de waardigheid van een vorst, wiens koninklijk huis van eeuwen heugt, sprak de koning van de veelvuldige betrekkingen, die sedert onheugelijke tijden Oranje en Brandenburg vereenigd hadden. In de voordragt van toestemming, die de koning volgens de grondwet vroeg, om voor de prinsesse en haar geslacht de regten te handhaven op de nederlandsche kroon, werden beleefdelijk beweegredenen bijgebracht, en het nut dier verbindtenis in het licht gesteld.

Wat heeft de geringe meerderheid geantwoord? Zij gaf de toestemming, die zij niet weigeren kon, en voorts zweeg zij.

Is dan eene vernieuwde verbindtenis met Pruisen eene zoo onverschillige zaak voor de Nederlanden? Ligt er ons dan niets aan gelegen, dat die vriend-nabuurlijke betrekkingen, waarvan de koning gewaagde, steeds vermenigvuldigd worden? Is Pruisen niet eene der meest geëerbiedigde mogendheden van geheel Europa? Streed Pruisen niet met en voor ons op de velden van Waterloo? Is de eerbiedwaardige koningin-ne der Nederlanden niet de zuster des konings? Is niet de jongste zijner dochteren de gelukkige gade van prins Frederik? Gaf niet Pruisen aan Rusland eene vorstin, die door haar edel

verstand en nederigen, christelijken zin dan veldadigsten invloed uitoefent op het hart des grootmoedigen keizers, die zijne overwinningen betoogde, om vrede te bewaren voor Europa?

Dan, er is in deze zitting van slechts ééne maand reeds meer gepleegd, dan onbeleefdheid en onwelvoegelijkheid.

Dezelfde geringe meerderheid heeft zich aangematigd, om op nieuw eene eigendunkelijke uitlegging aan een artikel uit de grondwet te geven. Zij heeft een' afgevaardigde uit Holland afgewezen; zij heeft de provinciale staten, als of zij alleen de grondwet kende, ten toon gesteld, en met minachting neergezien op de uitlegging, die de koning zelf aan dezelfde wet vroeger had gegeven. Zij heeft een sofistich onderscheid gemaakt tusschen het beheerend gedeelte en het toezien gedeelte derzelfde commissie, om te kunnen behouden de leden, die zij voor hare bedoelingen noodig acht, en te kunnen verwerpen, die zij gevaarlijk rekent.

Een vonnis, hoe gering ook, moet de gronden bevatten, waarop het geveld is. Dit beveelt de grondwet; doch de afgevaardigde is als bij vonnis veroordeeld, en geene bewijsredenen zijn aangevoerd. Pligt en betamelijkheid moesten wijken voor de vrees van tijdverlies, en verzuim van gelegenheid! Van een vonnis valt beroep; doch de

de uitspraak der kamer schijnt gewijsde te zijn, en gewijsde geldt immers voor waarheid!

Van waar, van waar heeft de tweede kamer, of liever hare geringe meerderheid, deze regten ontleend, waarbij zij zich verheft boven koning en boven wet?

Doch het is er niet bij gebleven, neen! het voorstel van den regtsgeleerden Barthelemij heeft het getoond!

De grondwet moge met duidelijke woorden schrijven in art. 177.

« De hoofden der departementen van algemeen bestuur — worden nimmer in regten betrokken, dan nadat door de vergadering der staten-generaal daartoe uitdrukkelijk verlof is verleend.»

Wat is de doode letter der wet! geef haar een levendmakenden geest! Wat is dat verlof geven der staten-generaal tot het in regten betrekken, als men den wellust van dat voorregt nooit mag smaken?

Een prokureur-generaal zal met het wetboek in de hand niet vragen, om een gelastigde des konings in regten te betrekken, zoo lang hij niet misdadig is, en in dit vaderland van ouderwetse eerlijkheid en goede trouw, waardoor zelfs de meest geloonde en gelasterde der ministers mis-

misschien de meeste achting der braven heeft behouden, is er zoo weinig uitzigt, om eens eene misdaad door een' hoogen ambtenaar bedreven te zien. Geen nood! Vraagt de prokureur-generaal aan de kamer geen verlof, de kamer geve het, zonder dat hij het vrage! De kamer worde openbare aanklager op eigene of vreemde klagt, waartoe zij bijna uitnoodigt. De openbare aanklager worde de uitvoerder harer bevelen!

Zoo was weleer in 't vrije Rome aan elken burger het regt onverlet, om openbare beschuldiging te doen. « Het is nuttig voor den staat, zeide de groote redenaar, dat er vele beschuldigers zijn, opdat de misdaad niet verholten blijve; doch is hunne beschuldiging valsch, dan brandmerkt hen de wet, gelijk men de honden, die het kapitoel bewaken, de beenen stukken slaat, wanneer zij ontijdig blaffen. »

Zoo zal dan, gelijk even te voren art. 92 bij toevallige meerderheid van stemmen, ook artikel 177 bij wijze van *reglement der tweede kamer*, eene *authentieke interpretatie* ontvangen! als of er geen monarch ware, die aan het nederlandsche volk gezworen had: « IK ZAL NIET « GEDOOGEN, DAT ER [VAN DE GRONDWET] « AFGEWOKEN WORDE. » (art. 53.)

Doch het is nog niet alles! Neen! al ware geheel mijn vroeger betoog louter dwaling en geen
waar-

waarheid, gelijk het is, het verdiende waarheid te worden, om het laatst gebeurde, met welke vermelding ik mijne verontwaardigde pen zal nederleggen.

Van uit hunnen kerkerrigten twee veroordeelden, die hunne talenten op laster en hoon scherpten, eene petitie aan de tweede kamer. Zij klagen, dat zij zich vruchteloos tot den koning hebben gewend, en — deelen een eigen *ontwerp van wet* mede, om door de statengeneraal aan den koning ter bekrachtiging te worden aangeboden!

De koning, die de klagte des nederigsten burgers niet alleen bij geschrifte, maar zelfs bij monde hoort, doch in zijne wijsheid niet antwoordde op hun verzoekschrift, zal nu, zoo willen zij het, eene wet uitvaardigen, bij wier beweegredenen hij zal zeggen: « dat regtvaardigheid en menschelijkheid eischen, hun te hulp te komen, en het vonnis te verbreken, dat het hof van assises, meer dan 4 maanden vóór de nieuwe wet, heeft geveld, en dat het hof van cassatie heeft bekrachtigd! »

Eindelijk — een franschman, een veroordeelde wegens hoon en laster tegen zijnen koning, vlugt naar België, dat te lang heeft opengestaan voor zoovele vreemde gluipers en guiten, die troon en altaar beloeren, gelijk de dief in den nacht.

On-

Onderwinding maakt wijs ! Voorzigtigheid waarschuwt argeloosheid ! Het gouvernement geeft den vreemden — Fontan, geloof ik, is zijn naam — edelmoedig de keus, om herwaarts naar de noordelijke gewesten te komen, of de Nederlanden te verlaten.

De misleide vreemde speelt den stoutmoedigen, en weigert. Op hoog bevel voert men hem door de stinkende moerassen der Veluwe, gelijk het domme cedgespan hem onze gewesten had afgeschilderd, naar Hanover.

Art. 13, niet van de grondwet, waaraan men zich niet stoort, maar van het opgevijselde fransche wetboek, geeft aan den koning vrijheid, om een' vreemdeling toe te laten, en alzoo ook — niet toe te laten.

- De koning maakte er gebruik van, en liet den vreemde niet toe.

Wie, wie zou ooit vermoed hebben, dat een onbekende, die naauwelijks een' voet op ons grondgebied zette, zich terstond zoovele vrienden zou hebben verworven ? Was het, omdat men zijne talenten vereerde ? Was het, omdat hij deernis verwekte ? Neen, maar omdat hij als vuige lasteraar zijns konings hulde waardig scheen ! O edele overeenstemming van beginselen ! hoe maakt zij terstond onbekenden tot broeders ! Tot
in

in den boezem der tweede kamer heeft de vreemde vlugteling steun en toeverlaat gevonden. De grondwet moge vrijelijk in art. 161 met name noemen: ieder ingezetene, als alleen bevoegd om verzoeken bij de bevoegde magt in te dienen. Wat is het geschreven woord der wet, als arglistigheid er iets anders in de plaats wil zetten? Ook de voortvluchtige vreemdeling heeft de stoutheid gehad, eene petitie in te dienen aan de tweede kamer! En twee der Edel-mogende heeren hebben gewedijverd, als of het een wedstrijd der eere was, om tegen de duidelijke letter der wet, de petitie eens *niet ingezetenen* te doen aannemen!

Alzoo zullen dan de staten-generaal, geopend door den koning, om de wetten te beoordeelen, die Zijne Majesteit hun voorstelt, zich in het aangezicht des geliefden konings, in het aangezicht des verlichten nederlandschen volks, niet meer met de nationale belangen bezig houden, maar den tijd verbeuzelen met verzoekschriften, die als met slagzilver zijn doortrokken, om het gevoel uit het hart te slaan, en zwakke hoofden krankzinnig te maken. O vrijheid, ô vaderlandsliefde! hoevele misdaden bedrijft men niet in uwen heiligen naam!

Hoe lange zal het geduld . . . ? doch, neen! de hope mag ons niet begeven! Dikwijls is het kwaad het naaste bij zijnen ondergang, als het

qp

op het hoogste schijnt. Wie zijn het, die zich het meest verzetten tegen rust en orde? Er zijn mannen onder van meer dan gewone talenten. Zij laten zich wegslepen door de weelderigheid van hun vernuft, en den gloed eener overspannen verbeelding. Niet lange meer kan zulk een verbijsterde toestand duren! De regtheid van hun gevoel zal zich herstellen; de helderheid van hun verstand zal weder doorbreken.

- Ô België, ô land van welvaart en van weelde, waar elke voetstap getuigt van de zegen des Algoeden! o voorwerp van afgunst en bewondering voor vreemden en vijanden! o vaderland, dat tempelen stichtte voor de schoone kunsten, eer Italie haar wederzag! dat schitterde door uwe krijgssdaden in de liederen der heldenzangers! keer terug, keer terug van uwe dwaling! Nog is het tijd; open uwe oogen, en dank de Algoedheid voor uw lot. Antwerpen, zie uwe ontsloten Schelde, met schepen overdekt; die in Oost en West eigen havens binnenzeilen! Gij roemrijke steden van Gent en Luik, bedenkt, dat geen gespannen toestand des oorlogs meer uwe fabrieken kon doen bloeijen, en dat zij echter bloeijen — midden in den vrede. Verhef u, zoo veel gij kunt, prachtig Brussel, tot de koninginne der steden! wij benijden het u niet. Blijf een luthof voor allen, wien de zucht naar genoegens, wien liefde voor kunst, wien de mildheid

heid uwer zeden naar uwe bekoorlijke landouwe
 nijlokt. Maar weert van uit uwe landpalen die
 valsche vreemdelingen, die door hunne sirenen-
 toonen uwe jongelingschap bederven! Smooit het
 vuur, dat de miltzucht stoekt! Vertrap het zaad,
 dat de tweedragt zaait! Belgen! vergeet het niet,
 dat ontijdige begeerte naar het betere de gezwo-
 rens vijandin van het goede is. Ziet den koning,
 dien Gods genade over ons stelde! — Wat ook
 verouderd, wat ook verbasterd zij: het huis van
 Oranje is nog zijne afkomst waardig. Van ge-
 slachte tot geslachte heeft het dien edelen zin
 voor volksgeluk en vrijheid bewaard, die u vóór
 bijna drie eeuwen verdedigde tegen overheer-
 sching en gewetensdwang.

Had er ooit dwaling bij die vorsten plaats, het
 was de dwaling van een beminlijk karakter,
 dat soms uit overmaat van liefde, eer te toegevend,
 dan te streng wil zijn. Eer te toegevend dan te
 streng. . . ja! dat moge die *factie* getuigen,
 die *factie*, want verbloemen wij haren naam niet,
 die onder u schuilt, en gij, onbedachtzamen, be-
 merkt het niet! o Hoeveel is haar vergeven en
 kwijtgescholden! Maar lankmoedigheid zal on-
 deugd, strengheid zal heilige plicht worden, als de
 onbeschaamde muiters niet gestuit worden in
 hunne dolle vaart! als zij tot in de hooge verga-
 dering, waar het onze bezittingen, onze rust, en
 onze welvaart geldt, weten door te dringen, en

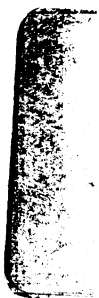
I

hun

hunne ijhoofdige afhangelingen tegen pligt en
ced laten uitroepen: geene beraadslaging! geene
toestemming! geene wetten! tot dat alle de grie-
ven zijn hersteld! Gij onruststokers, gij alleen
zijt het vaderland eene griev! anders heeft het
er geene! Waant niet, dat gij straffeloos misdadig
zult zijn!

De koning zal *handhaven*, en zijn volk blijft
hem getrouw tot in den dood!

BRINKMAN PROD. NR. 8

60 20 878

DEPOT NED. PUBL.

2 170 043

